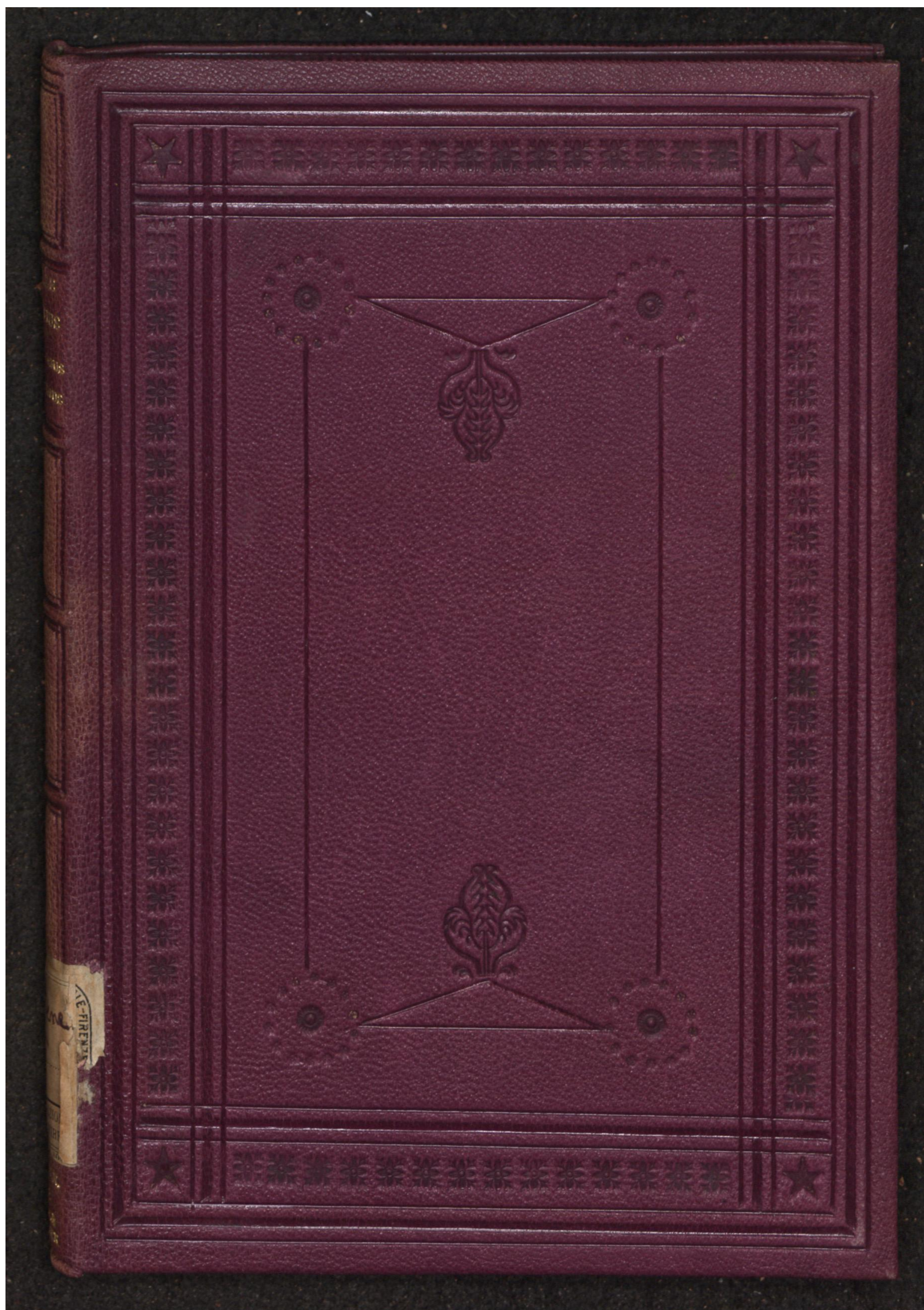
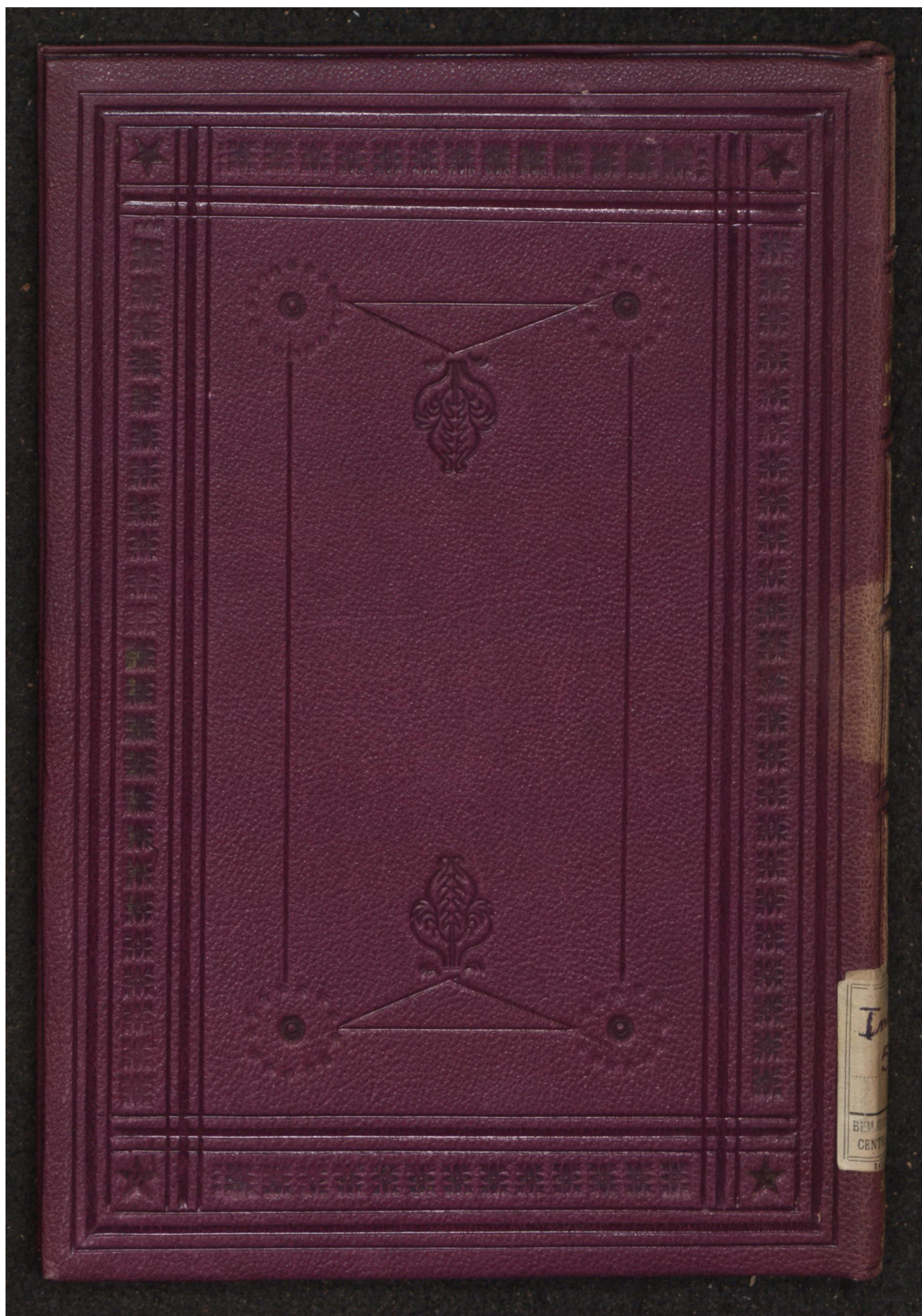

ÆNEAS
SILVIUS
DE DUOBUS
AMANTIBUS
56

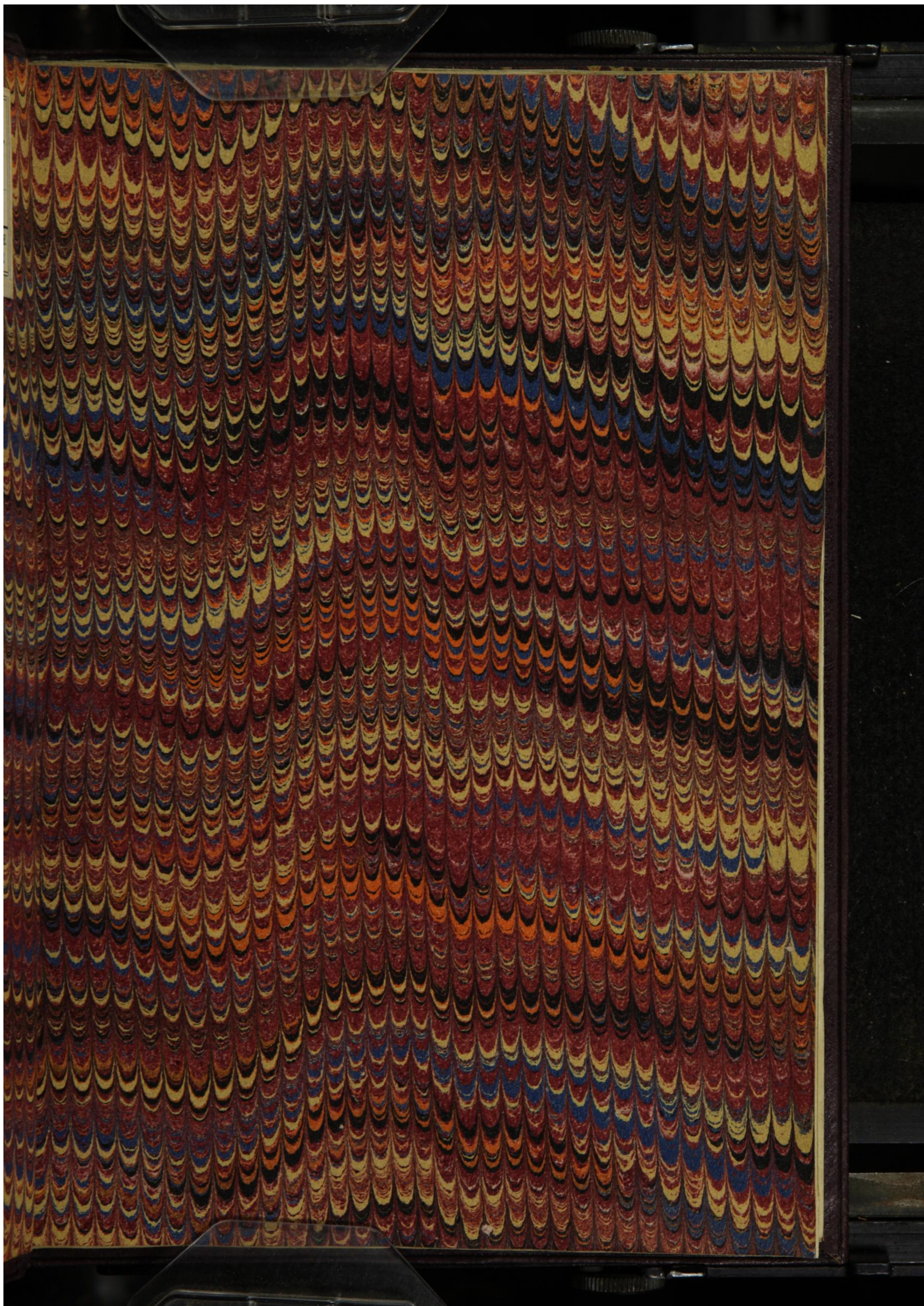

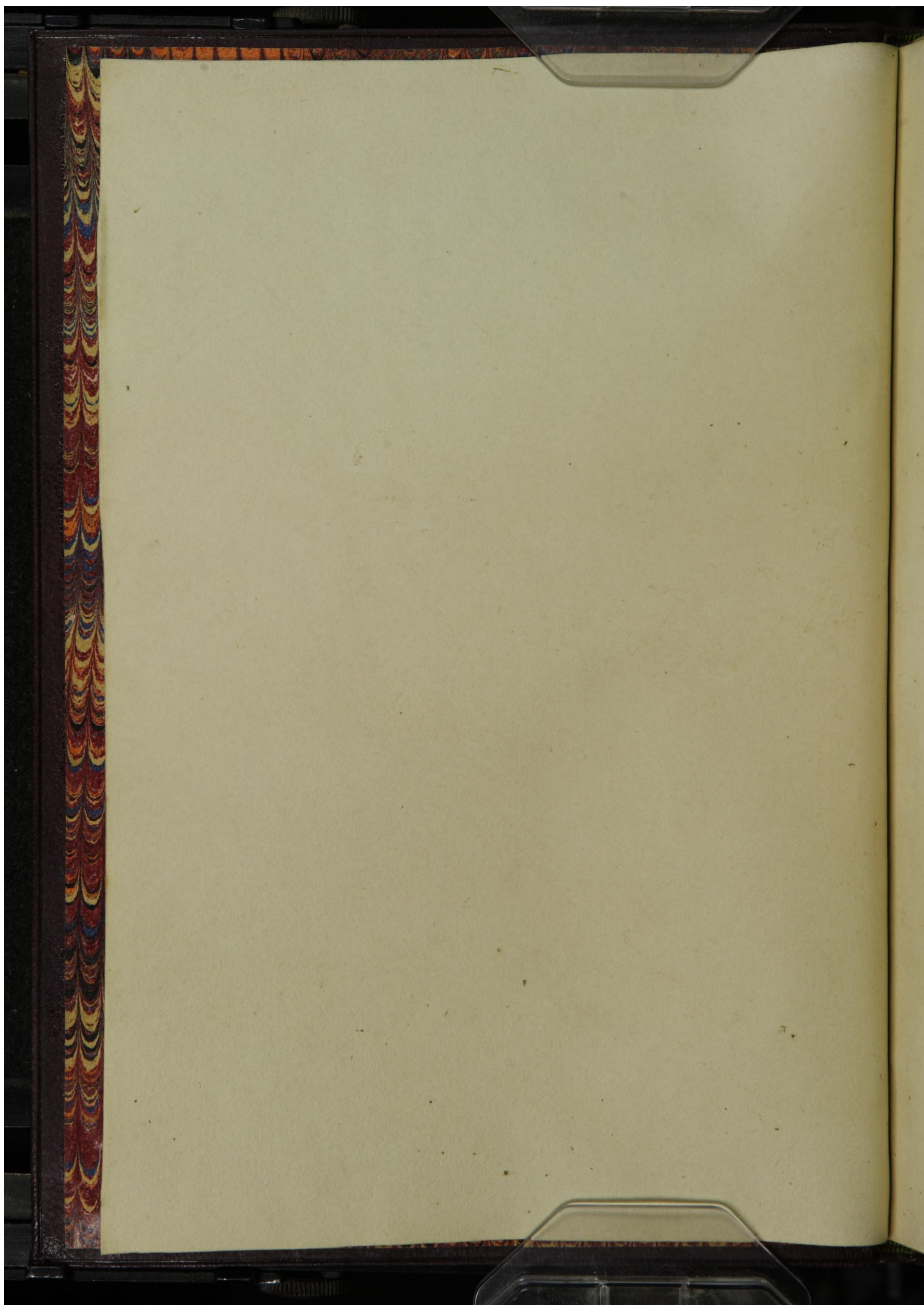

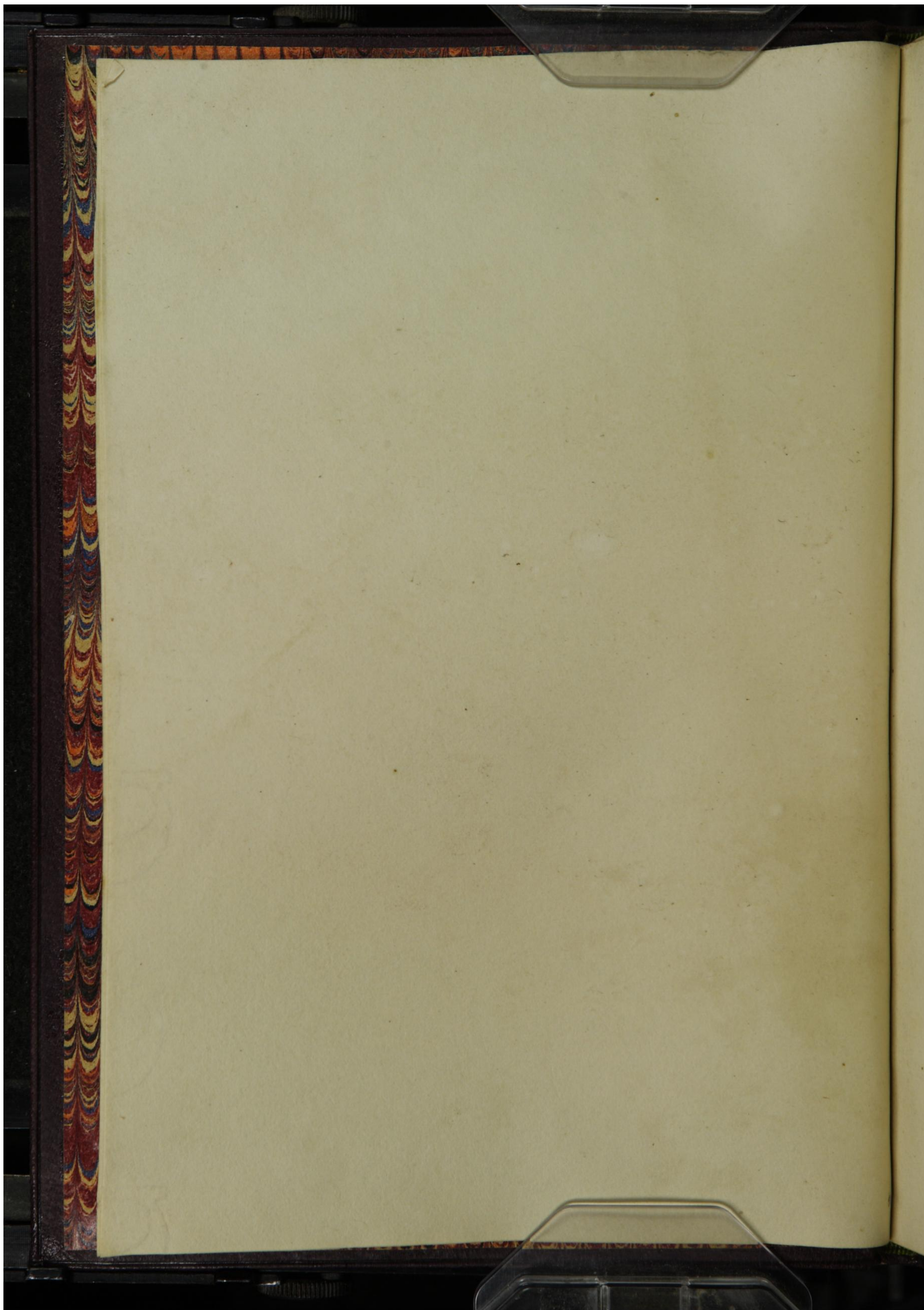

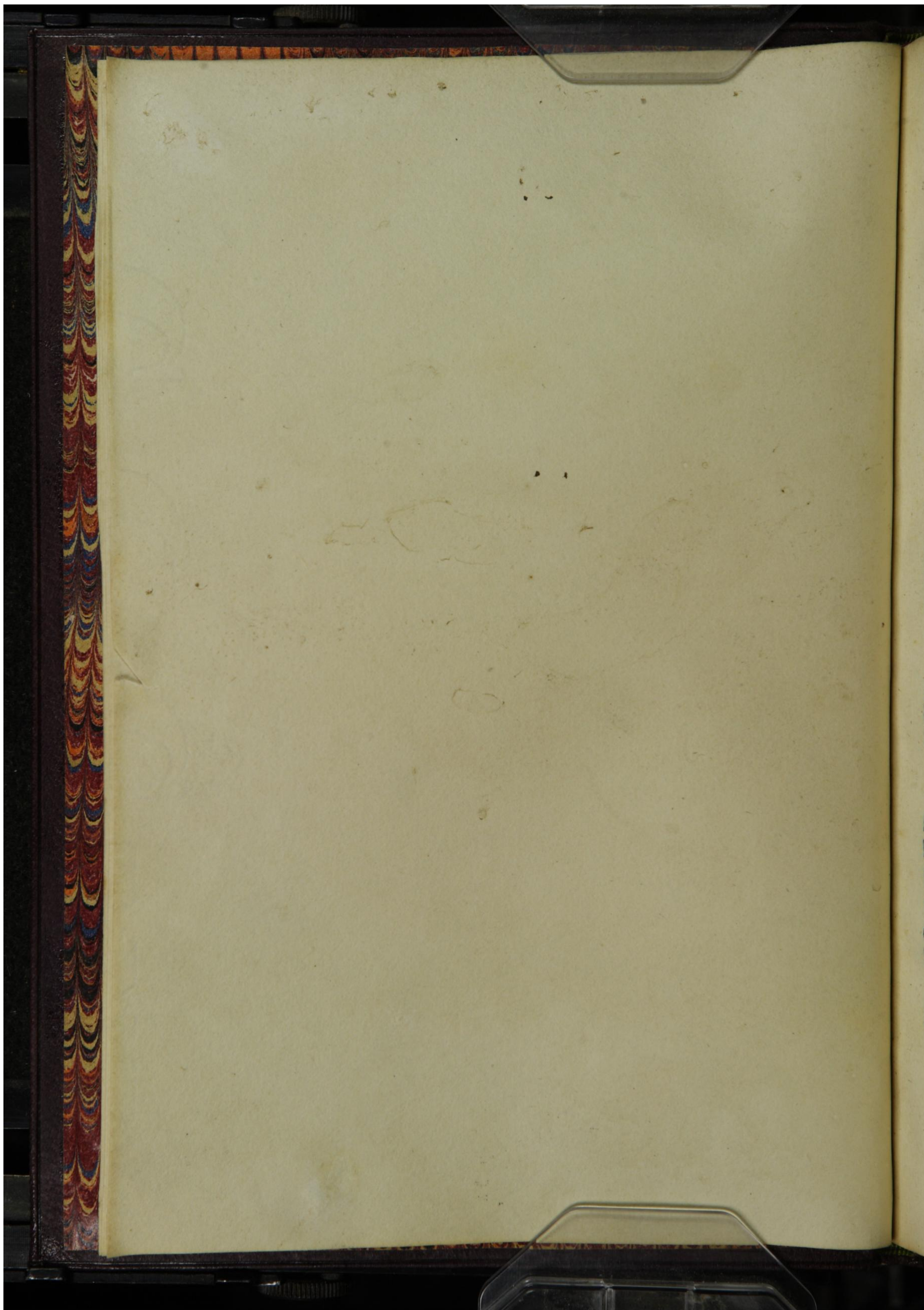

Ex Libris Ioannis Nencini
1874

¶ Incipit tractatulus de duobus se inuicem amantibus compo
situs per dn̄m Eneam Siluium poetam: Imperialemq; Secreta
rium: qui tandem ad summi apostolatꝰ apicē assumptus: Pius
papa Secundus vocatus est.

Magnifico ⁊ generoso militi dn̄o Gaspari Slyck: dn̄o No
uicastri: Cęsareo cancellario: ac terrarum Egee Cubitiq;
capitaneo: domino suo precipuo. Eneas Siluius poeta:
Imperialisq; Secretarius. S. p. d. Marianus Sozinus Senen
sis conterraneus meus vir: tum miri ingenij: tum litteraꝝ mul
tarum: cuius adhuc similem visurus ne sim hereo: duos amātes
vt sibi describerem rogatum me his diebus effecit. Nec referre
dixit: rem veram agerem: an more poetico fingerem. Nescis qui
vir siet: mirabere si tibi hominem expendam. Nihil ei preter for
mam natura inuidet. Homuncio est. Nasci ex mea familia debu
it: cui paruorum hominum est cognomen. Vir est eloquēs: iuris
vtriusq; consultus. Historias omnes nouit. Poetice peritus est.
Carmen facit ⁊ Latinum ⁊ Tuscum. Philosophię tam scius q̄
Plato. Geometer Boetius. In numeris Macrobio similis. Nul
lum instrumentum ignorat musicum. Agriculturam quasi Vir
gilius nouit. Nihil ciuile ignotum viro: dum iuuenili adhuc sta
bant in corpe vires. Alter Eutellus erat luctandi magister: non
cursu: non saltu: non cestu poterat superari. Pretiosiora sunt in
terdum parui corporis vascula: vt gemme lapilliq; testantur.
Nec ab re fuerit: illud in hunc referri: quod de Thideo scribit
Statius: Maior in exiguo regnabat corpore virtus. Dij formam
huic homini ⁊ immortalitatem si dedissent: is etiam erat deus.
Sed nemo sortitus est omnia. Inter mortales nullum adhuc
noui cui pauciora q̄ huic defuerint. Quid: q minutissima etiam
didicit. Quasi alter Apolles sic pingit. Nihil emendatius est: ni
hil lucidius: q̄ sua manu scripti codices. Sculpsit vt Praxiteles
Nec medicinę ignarus est. Adde virtutes morales quę alias re
gunt ducuntq;. Noui meis diebus plerosq; studijs litterarum

deditos disciplinis: qui admodum abundabãt: sed hi nihil ciui-
litatis habebant: nec rempublicã neqꝫ domesticã regere norant.
Stupuit Paglarensis: ꝛ furti villicum accusauit: qui suem fetam
vndecim porcellos: asinã vnũ duntaxat enixam pullũ retulerat.
Bomicius Mediolanensis grauidũ se putauit: diuqꝫ partũ veri-
tus est: quia se vxor ascendit. Hi tñ iuris maximũ lumen habiti
sunt. In alijs preterea vel fastũ vel auaritiã inuenies. Hic perli-
beralis est. Plena illi semper dom⁹ est honestis hospitibus. nulli
aduersus est. pupillos tuet᷑. egros solat᷑. pauperibus subuenit.
viduas iuuat. nulli indigẽti deest. vultus eius quasi Socraticus
semp est idem. in aduersis fortem animũ prebet. nulla fortuna in-
flatur. versutias non vt exerceat / sed vt caueat / quaslibet nouit.
Ciuibus dilectus est: peregrinis amatus. nulli odiosus est: nulli
grauis. At homo tantaꝝ virtutũ: cur nunc rem leuiusculã exigat
non scio. Illud scio: nihil me illi negare phas est. Eũ nanqꝫ dum
Senis essem vnice dilexi: nec diminutus est amor: q̄uis separat⁹
sit. Is quoqꝫ dum esset ceteris nature dotibus preditus: tñ hoc
maxime dono pollebat: vt nullius erga se sterilẽ esse amorẽ sine-
ret. Huius ergo rogatus non censui respuendos: scripsiqꝫ duoꝝ
amantiũ casus: nec finxi. Res acta senis est: dum Sigismundus
Imperator illic degeret. Tu etiã aderas: ꝛ si verum his auribus
hausi operã amori dedisti. Ciuitas veneris est. Aiunt q te norũt
vehementer ꝙ arseris: ꝙqꝫ nemo te gallior fuerit. nihil ibi ama-
torie gestum te inscio putant. Ideo historiam hanc vt legas pre-
cor: ꝛ an vera scripserim videas. nec reminisci te pudeat: si quid
hmõi nonnunq̄ꝫ euenit tibi. Homo enim fueras. Qui v̄o nunq̄ꝫ
sensit amoris ignẽ: aut lapis est: aut bestia. Ipsum nanqꝫ vel per
deoꝝ medullas non latet ignea fauilla. Uale.

¶ Epl'a Enee Siluij ad Marianum
Sozinũ petentẽ componi tractatũ.

E Neas Siluius Poeta Imperialisqꝫ Secretarius. S. p. d.
Mariano Sozino vtriusqꝫ iuris interpreti ꝛ cõciui suo.
Rem petis haud ꝯuenientẽ etati mee: tue v̄o ꝛ aduersam

⁊ repugnantē. Quid enī est qđ vel me iam pene quadragenariū scribere: vel te quinquagenariū de amore conueniat audire? Iu- uenes aīos res ista delectat: ⁊ tenera corda deposcit. senes autē tam idonei sunt amoris auditores: ꝙ prudentię iuuenes. Nec quicꝙ est senectute deformius quę venerem affectat sine virib9. Inuenies tñ ⁊ aliquos amātes senes. amatuȝ vero nullum. nam ⁊ matronis est ⁊ puellis despectum seniū. Nullius amore tenet̃ mulier: nisi quem viderit ętate florentem. si quid aliter audis: de ceptio subest. Ego vero agnosco amatorium scriptum mihi non conuenire: qui iam meridiem prętergressus in vesperum feror. Sed non min9 me scribere ꝙ te poscere dedecet. Ego tibi debeo morigerus esse. tu vide quid postules. Nam quāto es natu matu rior: tanto ęquius est parere amicitię legibus. quas si tua iusti- tia non veretur mandando infringere: nec stultitia mea trans- gredi timebit obediendo. Tua in me tot sunt beneficia: vt nihil negare petitionū tuaꝝ queam: etiā si admixtū sit aliquid turpi- tudinis. Parebo igit̃ petitioni tuę iam decies multiplicatę: nec ampli9 negabo qđ tanto postulas desiderio. nō tñ vt ipse flagi- tas: fictor ero. nec poetica vtemur tuba: cuȝ licet vera referre. qs enim tam nequā est vt mētiri velit: cū vero se potest tueri. Quia tu sępe amator fuisti: nec adhuc igne cares: vis tibi duoꝝ aman- tum vt historiā texam. Nequitia est quę te nō sinit esse senē. Ero morigerus cupiditati tuę: ⁊ hāc nimis ęgri caniciē prurire faciā. Nec fingā/ qñ tanta est copia veri. Quid enī est toto terraꝝ orbe amore cōius? quę ciuitas: qđ oppidū: quę familia vacat exēplis? Quis trigesimū nact9 annū amoris cā nullū pegit facin9. Ego de me facio coniecturā: quē amor ī mille picula misit. Ago supe- ris grās: q̃ structas insidias millies fugi: fęlicior astro martis quem vulcanus cū venere iacentē ferreo illaqueauit reticulo: de ridendūꝙ dijs cęteris ostentauit. Sed alienos potius ꝙ meos amores attingā: ne dū vetusti cineres ignis euoluo: scintillulā adhuc viuentē reperiā. Referā aūt mirū amorem peneꝙ incredi bilem: quo duo amantes: ne dicam amentes: inuicem exarsere.

a.z.

Nec vetustis aut oblitteratis vtar exemplis: sed nostri temporis ardentes faces exponam. Nec Troianos aut Babylonios: sed nostrę vrbis amores audies: quãuis et amantibus alter sub Artheo natus fuit cęlo. forsitan & hinc fugere aliquid vtilitatis licebit. Nam cum puella quę in argumẽtum venit amatore perdito interplorandum mestam & indignantem exalauerit animam: alter vero nunq̃ post hoc verę letitię particeps fuerit: cõmonitio quidem iuuenibus erit vt abstineant nugis. Audiãt igitur adolescentulę: & hoc edoctę casu videant ne post amores iuuenum se eant perditum. Instruit hęc historia iuuenes: ne militię mulierũ se accingant quę plus fellis habẽt q̃ mellis. Sed omissa lasciuia quę homines reddit insanos: virtutis incumbant studijs: quę possessorem sui sola beare possunt. In amore autem quot lateãt mala: si quis aliũde nescit: hinc poterit scire. Tu vale: & historię quam me scribere cogis attentus auditor esto.

¶ Epistola Enee Siluij Picholominei: quę iuueni nõ esse negandum amorem dicit.

Illustrissimo principi Sigismundo Duci Austrię dño suo: Eneas Siluius. S. p. d. Efflagitasti modeste a me pridie: tibi vt amatoriã alicuius eplam mitterem: cuius exemplo suadere posses virgini quam diligis: vt amare te sineret. Alius tibi forte hoc negasset: timens ne prolaberis. ego annuendum duxi. Scio nanq̃ humanę vitę conditionem. Nam qui non amat in adolescentia: in senio amat: quo tempore derisui est et vulgi fabula. qm̃ ętas illa amoris inepta est. Nosco prę‍terea amoris cõsuetudinem: qui in iuuentute torpentes virtutes excitat: hũc in armis exercet: illum in litteris: et studet quisq̃ id agere propter quod amicę placeat. Et quia virtutes nomen bonum faciũt: virtuti dat operã qui amat: vt ante puellę faciem laudetur. Et q̃q̃ hoc ineptũ virtutis pręmium sit: probabile tamen est quacũq̃ ratione virtutes adipiscaris. Adolescentes insuper nõ sunt nimiũ cohibendi: ne languidi & inertes fiant: permittendusq̃ his est

aliquis ludus. Indulgendum est aliquãtisper voluptati eorum vt animũ & cor sumant: vt sciant malum & bonũ: vt versutias mundi noscant: illasq cum viri facti fuerint euitare sciãt. Hac de causa gessi morem voluntati tuę: & optatam ep(isto)lam hac conditiõe tibi transmittens: vt amans non negligas studia litterarum: sed quemadmodum apes ex floribus mella decarpunt: sic tu ex amoris blanditijs ad virtutes veneris. Uale ex Gretz die. xiij. Decẽbris. Anno dñi. M. cccc. xliij.

Eiusdem Eneę epistola amatoria.

Sigismundus Austrię dux. S. p. d. & seipsum dat singulari dominę suę insigni & formosissimę virgini Lucretię regis Dacię filię. Uolui te sępius alloqui: amoremq meũ tibi notum efficere. sed ętas mea nimis adhuc verecunda est: quę nõ patitur quod intra me sentio foris exire. Quãprimũ incipio loqui mox rubor adest: timor impedit: & medijs vox in faucibus hęret nec cogitata possum effari. Timeo modestiam tuam ne me arguat. Uereor astantes ne me derideant. Horresco meipsum ne balbutiens fiam. Ac de te quod statueram dicere: decreui litteris cõmittere. q(ui)a epistola non erubescit: non suspirat: non timet queq. Forsitan arduum aliquid & perdifficile postulaturum me putas. Parum est quod volo. at si mihi cõcesseris: multum existimabo. Ego enim / modestissima virgo / fateor me tui amantem esse: captumq tui vultus splendore. nec alia die noctuq cogito q(ua)m te. Tu mihi semper es in mente: te in corde: te in animo gero. Tu meum desiderium es: tu spes mea: tu quies: tu refrigerium. Cũ te video quiescit animus meus: & se oblectat. At cum abes: nec te cernere possum: magis vrgeor stimulis: nec aliud meditor: nisi vt q(uam)primum te reuisam. Hoc multiplici de causa factum est. nã & forma & honestas in te concurrunt. Laudant Helenam poetę. At ego illam non existimo tibi fuisse similem. Nec Polizenam tibi comparauerim: aut eam quam dilexit Hercules Dianirã. Tu omnes vincis & pulchritudine & morib(us). Quasi altera Philomena: a calce vsq in verticẽ nulla est in te menda. Crines tui splen

dorem auri superant· Frons alta ⁊ spatiosa est· supercilia in arcũ
tensa: debitis spatijs extinguunt̃· Oculi tui tanq̃ꝫ duo emicant
sidera: inde sagittas emittis ⁊ vulneras iuuenes· Hinc quos vis
occidis: ⁊ quos vis viuificas· Nasus suis conuenie͂s partibus fa
ciem mirifice honestat· Genas candore niueo respersas modestꝰ
rubor intersecat· Quid labia corallina: ⁊ chrystallinos referã de͂
tes: ⁊ oe͂s oris tui partes: vnde melliflua manãt verba· Hinc ri/
sus ille ꝓgredit̃ qui me sepe ad intima penetrat. O virũ felicem
qui labia illa mordebit: qui tales osculabit̃ genas: qui mentum
tuum ⁊ candidiore͂ Schyticamue gulã tuã poterit tãgere· Nolo
pectoris tui ⁊ illoꝝ pomoꝝ que ibi latent mentione͂ efficere: ne re
ferens nimis ardeã· Tu te scis q̃ꝫ intra ⁊ extra formosa es· Ego
magis mirari q̃ꝫ digne ꝯmendare te possum· hoc tm̃ dico: q꜡ mo/
res tui regio fastigio digni: ⁊ forma plus q̃ꝫ dici possit honesta·
Ex duce me seruũ tibi fecerũt· Tuus enim sum· nihil magis cu/
pio q̃ꝫ rem gratã tibi efficere· Nec mirꝫ· nã ⁊ Phebus vt inquiũt
fabule lꝫ esset Iouis regis Crete: quem vetustas ꝓ deo coluit fi/
lius: Ameti tñ regis filiã amans: pastore͂ se fecit: ⁊ grege͂ pauit·
Ego igit̃ libens seruio tibi· Nec aliud a te postulo: nisi vt amare
me sinas ⁊ animo equo feras si mihi dicaris amata· Hoc est qđ
volo peto exigo: nil postulo plus· Fac tuus vt amator dicar· nã
⁊ amator ⁊ seruus ero: dũmodo annuas· Confiteor dignã te fore
quã maiores ⁊ meliores q̃ꝫ ego sum ament· Esset vir Paris aut
Hyppolitus dignus amore tuo· Tu tñ noli querere formã· nam ⁊
pulchri sunt· superbi etiã sunt: nec stabile͂ habent amore͂· In me
erit amor perpetuus: qui natus in adolescentie mee flore etatis
crescens ad senium perducetur: dũmodo tu mihi faueas ⁊ me ad
iuues: quem tñ non debes etiã despicere· nã vt mihi nõ negauit
deus mediocre͂ formam· Sunt mihi preterea opes multe: que oe͂s
erunt tui: si vicem amoris rependeris· Ha qđ dixi· Nimiũ erraui
Nõ vt ames peto: sed vt amare me sinas· Hoc si tua ex gr̃a impe/
trauero beatus sum· Tu quid factura sis rescribe· Vale animula
mea: delitie mee: corculũ meũ· Datum Grecꝫ ⁊c̃·

¶ Incipit historia principalis.

Vrbem Senas: vnde tibi ⁊ mihi origo est: intranti Sigis/
mundo Cesari quot honores impensi fuerint: iam vbiq;
vulgatum est. Palatium illi apud sacellum sancte Mar/
the super vicum qui ad Tophorum ducit portam structum pa
ratum fuit. Huc postq̄ cerimonie peracte sunt: cum venisset Si/
gismundus: quatuor maritatas obuiam habuit: nobilitate: for/
ma: etate: ornatuq; pares: non mortales sed deas quisq; putauit
Si tres dūtaxat fuissent: ille videri poterant: quas referūt Pari
dem per quietem vidisse. Erat Sigismundus licz grandeuus in
libidinem pronus: matronarum alloquijs admodum oblectaba
tur: ⁊ femineis blandimentis gaudebat: nec suauius illi quicq̄
fuit illustrium aspectu mulierū. Ut ergo has vidit: desiliēs equo
inter manus earum exceptus est: ⁊ ad comites versus ait: Simi/
les ne vnq̄ his feminas vidistis? Ego dubius sum an facies hu/
mane sint: an angelici vultus. sunt celestes certe. Ille oculos hu/
mi deijcientes: vt verecundiores fiunt: sic pulchriores reddun/
tur. Sparso nanq; inter genas rubore: tales ore colores quales
indicum ebur ostro violatum: aut quales reddunt alba immixta
purpureis rosis lilia. Precipuo tamen inter eas nitore Lucre/
tia fulsit: adolescentula nondum annos viginti nacta: in fami/
lia Camillorum prediuiti viro Menelao nupta: indigno tamen
cui tantum decus domi seruiret. sed digno quem vxor deciperet
⁊ sicut nos dicimus / cornutum quasi ceruum redderet. Statura
mulieris eminentior reliquis. Come illi copiose: ⁊ aureis lami/
nis similes: quas non more virginum retrofusas miserat: sed au
ro gemmisq; incluserat. Frons alta spatijq; decentis: nulla in/
tersecta ruga. Supercilia in arcum tensa: pilis paucis nigrisq;
debito interuallo disiuncta. Oculi tanto nitore splendentes: vt
in solis modum respicientium intuitus hebetarent. His illa ⁊ oc
cidere quos voluit poterat: ⁊ mortuos cum libuisset in vitam re
uocare. Nasus in filū directus: roseas genas equali mensura dis
criminabat. Nihil his genis amabilius: nihil delectabilius visu.

quę cum mulier risit: in paruã vtrinq; dehiscebant foueã. Nemo hanc vidit qui non cuperet osculari. Os paruũ decẽsq; labra corallini coloris: & ad morsum aptissima. Dentes paruuli & in ordinem positi ex chrystallo videbant͂ per quos tremula lingua discurrens: nõ sermonem: sed armoniã suauissimã mouebat. Quid dicam? mentis speciem aut gulę candorem. Nihil illo in corpore nõ laudabile. Interioris formę iudicium faciebat exterior. Nemo hãc asperit qui viro nõ inuiderit. Erãt insup in eius ore multę facetię. Sermo is fuit qualem rumor est Graccoꝝ matrem habuisse Corneliam: siue Hortensij filiam. Nec suauius aliquid eius oratione nec modestius fuit. Nõ vt plereq; tristi facie honestatẽ ostendebat. sed alacri vultu modestiam. Nõ timida: nõ audax: sed temperatũ verecundię metu virilẽ animũ femineo in corpore gerebat. Uestes illi multiplices erant. nõ monilia: nõ fibulę: nõ baltei: non armillę deerant. Redimicula capitis mirifica: multi vniones adamantesq; / tum in digitis / tum in serto fuere. Nõ Helenã pulchriorẽ fuisse crediderim: quo die Paridem in cõuiuiũ Menelaus excepit. Nec ornatiorẽ Andromachẽ cũ sacris Hectoris initiata est nuptijs. Inter has Catherina Peruchia fuit: quę paulopost vita functa Cęsarem in funeribus habuit: qui & gnatũ eius militia ante sepulchrũ donauit: q̃uis in fauces huius quoq; mirabilis formę decus elucebat: inferior tñ Lucretia erat. Oĩs de Lucretia sermo audiebat͂. Hãc Cęsar: hãc cęteri cõmendabãt: intuebanturq;. Quocũq; illa vertebat͂: eo & oculi sequebantur astantium. Et sicut Orpheus sono cytharę siluas ac saxa secũ fertur traxisse: sic ista hoĩes suo quocũq; volebat intuitu ducebat. Unus tñ inter oẽs plus ęquo in illã ferebat͂ Eurialus Franco: quem nec amori forma nec diuitię reddebãt ineptũ. duoꝝ & triginta annoꝝ erat: non eminentis staturę: sed lętę grateq; habitudinis: illustribus oculis: malis ad gratiam tumescẽtibus: cęteris membris non sine quadam maiestate decoris staturę correspondentibus. Reliqui curiales propter longinquam militiam omnes auro excussi erant. hic quia & domi abundabat

⁊ propter amicitiã Cesaris magna munera recipiebat· indies or
natior ꝯspectibus hoim̃ reddebat᷑:longũ famulorꝝ ordinem posi
tione ducebat:nũc auro illitis:nũc muricijs tyrij sanguine tin-
ctis:nũc filis que legunt seres textis vestibus vtebat᷑ · Tũ equi
tales illi erãt quales in fabulis est ad Troiã venisse Mẽnonis·
Nihil huic ad excitandũ illũ blandũ animi calorẽ:magnãq; mẽ-
tis vim quã vocãt amorẽ pręter otiũ deerat·Sed vicit iuuẽtus ⁊
luxus:tum leta fortunę bona quibus ille nutrit᷑·Nec potẽs Euri
alus sui:vt Lucretiã vidit ardere puellã cepit·hęrẽsq; vultui ni-
hil satis vidisse putabat·Nec ĩpune dilexit·Mira res·multi egre
gia forma iuuenes:sed vnũ hũc Lucretia· plures honesti corpis
mulieres:sed hãc vnã Eurialus sibi delegit·Non tñ hac ipa die
vel mense flammã Lucretia cognouit Euriali:vel ille Lucretię:
sed amare se frustra vterq; putauit·Ut igit᷑ cęremonijs sacro Cę
saris capiti patis modus fuit:⁊ illa domũ reuersa in Eurialũ to
ta:⁊ in Lucretiã totus Eurialus ferebat᷑· Quis nũc Tisbes et
Priami fabulã demiret᷑:inter quos notitiã primosq; gradus vi-
cinia fecit·quippe domos habuere cõtiguas·tpe creuit amor· Hi
nusq; prius se viderant:nec fama cognouerãt · Hic Frãco:⁊ illa
Etrusca fuit·nec lingue ꝯmerciũ intercessit:sed oculis res tm̃ ge
sta est:cũ alter alteri placuisset · Saucia ergo graui cura Lucre-
tia:⁊ igne capta cęco:iã se maritatã obliuiscit᷑·Uirũ odit:⁊ alẽs
venereũ vulnus:infixos pectori tenet Euriali vult⁹:nec vllã mẽ
bris suis quietẽ prębet:secũq;/nescio qd obstat ait:vt ampli⁹ vi-
ro hęrere nequeã·Nil me iuuat eius amplexus:nil oblectãt oscu
la:fastidia verba ingerũt:pegrini semp añ oculos est imago:qui
hodie ꝑpior erat Cęsari·Excute ꝯceptas e casto corpe flãmas:si
potes infęlix·si possem nõ essem ęgra vt sum· Noua me vis inui-
tã trahit·Aliud cupido suadet:aliud mens·Scio qd sit meli⁹:qd
deteri⁹ est sequor· O ciuis egregia ⁊ nobilis:qd tibi cũ pegrino
est?qd in externo vreris?qd thalamos alieni ꝯcipis orbis?Si virũ
fastidis:hęc etiã põt dare terra qd ames· Sed heu mihi : quenã
illius est facies?quã nõ moueat ei⁹ forma:ętas:gen⁹:virt⁹?Cer-

te mea pectora mouit: ⁊ nisi ferat opē dispereo· Dij meliora dent·
Vach prodā ego castos hymeneos: meqꝫ aduenę nescio cui cre/
dam: qui vbi abusus me fuerit/ abeat: vxorqꝫ sit alterius ⁊ me pene
relinquat· Sed non is est eius vultus: nō ea nobilitas animi vi/
detur: nec gratia formę illa est vt timeam fraudes: ⁊ amoris obli
uia nostri: ⁊ dabit ante fidem· Cur tuta timeam? accingar: ⁊ oēm
moram pellam. Ego quoqꝫ ita sum pulchra: vt nō me minus ille
velit q̄ꝫ ego ipsum cupiam· Semp̄ se mihi dabit: si semel ad oscu/
la fuerit receptus mea· Quot me ambiunt proci quocūqꝫ pergo?
Quot riuales ante fores excubant meas? Dabo amori operam·
Aut hic manebit: aut me secū abiturus abducet· Ergo ego et ma
trem ⁊ virum ⁊ patriā relinquā· Sęua est mater: ⁊ meis semp̄ in/
festa gaudijs· Viro carere q̄ꝫ potiri malo· Patria illic est vbi de/
lecter viuere· At famā perdam· Quid mihi rumores hominum:
quos ipsa non audiā· Nihil audet qui famę nimis studet· Mul/
tę hoc fecerunt alię· Rapi Helena voluit: nō inuitam asportauit
Paris· Quid Dianā referā vel Medeam? Nemo errantem argu/
it qui cum multis errat· Sic Lucretia· Nec intra pectus minora
incēdia nutriebat Eurialus· Medias inter cęsaris curiā ⁊ Euri
ali domum Lucretia ędes habuit· Nec palatium Eurialus pete
re poterat: quin illā ex altis se ostentantē fenestris se haberet in
oculis· Sed erubuit semper Lucretia: cū Eurialū vidit· Quę res
Cęsarē dedit amoris consciū· Nam cū ex sua consuetudine: nunc
huc nunc equitaret illuc: ⁊ hac sępe transiret: aīaduertit mutari
feminā Euriali aduentu: qui sibi quasi Octauiano Mecenates
astabat· Ad quem versus: Euriale siccine vris feminas· Mulier
ista te ardet· Semel tanq̄ꝫ amanti inuideret: vbi ad ędes Lucre/
tię ventū est: Euriali oculos pileo contexit· Nec videbis inquit
quod amas: ego hoc spectaculo fruar· Tum Eurialus: quid hoc
signi est Cęsar? Nihil mihi cum illa: sed hoc facere incautū est: ne
circūstantes in suspitionē reducas· Erat Eurialo spadix equus
ardue ceruicis angustiqꝫ capitis: quē ⁊ breuis aluus ⁊ obesa ter/
ga spectabilē reddebant: animoso pectore: choris luxuriantibus

qui sonante tuba stare loco nesciebat. Aurabat auribus: et colle-
ctum fremens voluit sub auribus ignẽ. Densa iubã et dextro ia-
ctata recondebat in armo: et cauans tellurem solido cornu graui-
ter sonabat vngula. Similis illi fiebat Eurialus visa Lucretia.
Que licet dum sola fuit claudere viã destinasset amori: vt tñ il-
lum aspexit: nec modũ flãme nec sibi ponebat: sed vt siccus ager
qui admisso igne comburit̃ si chori perflent alti: sic infelix Lu-
cretia exardebat. Ita est sane: vt sapientibus videt̃: humiles tñ
casas inhabitat castitas: solaq̃z pauperies affectu sano tenet̃: et
que domus se coercet modico. Diuites edes nescit pudicitia.
Quisquis secundis rebus exultat: semper insolita appetit. deli-
catas eligit domos: et penates magnos. Dira fortune comes libi-
do. Intuens igit̃ Eurialum q̃z sepe transeuntẽ Lucretia: nec ar-
dorem cõpescere potens: diu secũ cogitauit cui patefaceret. Nam
qui tacitus ardet magis vritur. Erat inter viri seruos Sosias
Teutonicus senex: heroq̃z fidus: cui iam diu seruierat liberali-
ter. Hunc aggredit̃ amãs: plus nationi q̃z homini credẽs. Ibat
magna procerũ stipante caterua p vrbem Cesar: iamq̃z Lucretie
domũ preteribat. Que vbi adesseErialũ cognouit: adesto in-
quit Sosia: paucis te volo. Respice deorsum ex fenestra: vbi nam
gentiũ iuuentus est huic similis? Uide vt oẽs calamistrati sunt
erecti eminentibus humeris. Aspice cesareos et madido cirro con-
tortos crines. O quales facies. Oẽs lactea colla ferunt: quo sese
ore ferunt q̃z forti pectore. Aliud est hominũ genus q̃z terra no-
stra producat. Semen hoc deoꝝ est: aut celo missa progenies. O
si ex his mihi virũ fortuna dedisset. Nisi testes oculi eẽnt: nunq̃z
tibi hec narranti credidissem. Et si fama fuerit prestare omnib⁹
gentibus Germanos: credo subiectam Boree fore plagam: ex fri-
gore magno albedinem mutuari. Sed nostin tu aliquos? Quã-
plurimos inquit Sosias. Tum Lucretia: Eurialum Franconem
nosti? Tanq̃z me ait Sosias. Cur tñ hoc rogas? Dicam inquit
Lucretia: Scio q̄ in apertum non ibit. Hanc spem mihi tua bo-
nitas facit. Et ijs qui Cesari astant nemo mihi Eurialo est gra-
tior. in hunc animus cõmotus est. nescio quibus exuror flãmis.

nec illum obliuisci: nec mihi pacem possum dare: nisi ei me facio notam. Perge oro Sosia: conueni Eurialum: dic me ipsum amare. Nil volo ex te amplius: nec tu frustra hoc nuntium facies. Quid audio refert Sosias. Heccine me flagitia facere aut cogitare hera. Prodam ne ego dominũ: iamq̓ senex incipiam fallere quod iuuenis abhorrui. Quin potius clara progenies huius vrbis: extirpa nephandas flãmas e casto pectore. Ne obsequere dire spei. extingue ignẽ. Nõ egre amorem pellit: qui primis obstat insultibus. Qui dulce malum blandiendo nutrit: duri ⁊ insolentis domini seruituti se dat: nec cum vult excutere iugum potest. Q si hoc resciret maritus: heu quibus te ille laceraret modis. Nullus diu latere potest amor. Tace inquit Lucretia: Nihil loci terrori est. Nihil timet qui non timet mori. Quemcunq̓ dederit exituz casus feram. Quo misera pergis Sosias retulit. domũ infamem reddis: solacq̓ tui eris generis adultera. tutum esse facinus reris. Mille circa te oculi sunt. Non sinet genitrix occultũ scelus: non vir: non cognati: non ancille. Serui vt taceant: iumẽta loquentur: ⁊ canes: ⁊ postes: ⁊ marmora te accusabunt. Atq̓ vt celes omnia: qui videt omnia celare non potes deũ. Discecq̓ q͂ pena presens conscie mentis: ⁊ animus culpa plenus seq̓ ip̃m timens: negata est magnis sceleribus fides. Compesce obsecro impij amoris flammas: expelle facinus mente casta horridum. Metue concubitus nouos miscere thalamis mariti. Scio rectuz esse quod dicis retulit Lucretia: s͡z furor cogit sequi peiora. Scit animus quantum precipitium instat ⁊ ruit. Uincit ⁊ regnat furor: potensq̓ mente tota dominatur amor. Stat sequi quod regnũ iubet amoris. Nimis heu nimis reluctata sũ frustra. perfer si mei te miseret nuntium. Ingemuit super his Sosias: per que has dixit canas senectute comas: fessumq̓ curis pectus: et fida que prebui generi tuo seruitia. Precor supplex siste furorem: teq̓ ipsam adiuua. Pars sanitatis est velle sanari. Tum Lucretia: Nõ oĩs ait ingeniũ reliquit pudor. parebo tibi Sosia: amorẽ qui tegi nõ vult vincã. effugiũ est hui⁹ mali: morte vt p̃ueniã nefas.

Exterritus hac Sosias voce: Moderare inquit hera mētis effre-
na impetus: coerce animos. Nunc vita es digna: quia te nec di-
gnam putas. Decretum est ait Lucretia mori. Admissum scelus
Colatini vxor gladio vindicauit. Ego honestius preueniā mor-
te cōmittendum. Genus leti quero: laqueo: ferro: precipitio: ve-
neno vindicare castitatem licet. vnum horum aggrediar. Non pati-
ar inquit Sosias. At Lucretia: Si quis mori constituit probibe-
ri non potest. At Porcia Cathonis mortuo Bruto cum ferrum
sibi subtractū esset carbones ardentes ebibit. Si tam proteruus
inquit Sosias incubat menti furor tue vite quam fame consulendū
est. Fallax sepe fama est: que malo melior: bono peior nonnunquam
datur. Tentemus hunc Eurialū: et amori operā demus. Meus
erit iste labor: tibique ni fallor rem confectam dabo. His dictis in-
censum animum inflammauit amore: spemque tibi dubie menti.
Sed nō illi animus erat: vt quod dixerat esset facturus. Differre
animum femine querebat: furorem īminuere: vt sepe tempus ex-
tinguit flāmas: et adimit egritudinem dies. Existimauit Sosi-
as falsis gaudijs puellam producere: donec vel Cesar abiret: vel
mens illius mutaretur: ne si negasset alius nuntius quereretur:
aut in se manus mulier iniiceret. Sepe igitur ire atque redire se
finxit: et illum gaudere amore suo: et tempus idoneū querere quo
inuicem affari possent/ dixit. Interdū non fuisse loquendi oppor-
tunitatem. Nonnunquam se mitti extra vrbem studuit: ac in reditū
gaudia distulit. Sic diebus multis egrotum pauit animum. Et
ne per omnia mentiretur: semel tm̄ adorsus Eurialū: O quam hic dile
ctus es ait. Nec illi querenti quod hoc esset/ respondit. At Euri-
alus secreto cupidinis arcu percussus: nullam membris quietem
dabat: igne furtiuo populante: venasque totas penitus vorabat
medullas. Non tn̄ Sosiam nouit: nec Lucretie missum putauit:
vt omnes minus spei habemus quam cupiditatis. Hic vbi ardere se
vidit: diu prudentiam suam miratus est: seque multotiens incre-
pauit. En Euriale quid sit amoris imperium tu nosti. Longi lu-
ctus: breues risus. parua gaudia: magni metus. semper moritur:

ꝛ nunq̄ꝫ mortuꝰ est qui amat. Quid tu his nugis imisceas iterꝫ? At cū se frustra niti videret: qd tandē ait incassum miser amori repugno? Num me licebit qđ Juliū licuit: quod Alexandrum: qđ Anibalē? Quid viros armatos refero? Aspice poetas: Virgilius p̱ funē tractus ad mediā turrim pependit: dum se mulierculę sperat vsurum amplexibus. Excuset quis poetā vt lasciorís vitę cultorem: quid de philosophis dicemus disciplinarꝫ magistris ꝛ artis bene viuendi pręceptoribus? Aristotelem tanq̄ꝫ equum mulier ascendit: freno coercuit: ꝛ calcaribꝰ pupugit. Dijs ęqua ptās est Cęsarꝫ. Non est verum quod vulgo dicitur: Non bene conueniunt nec in vna sede morātur maiestas ꝛ amor. Quis maior est amator q̄ꝫ noster Cęsar: quotiens hic amori operam dedit? Herculem dicunt qui fuit fortissimus: ꝛ certa deorꝫ soboles: pharetris ꝛ leonis spolio positus: colum suscepisse: passimq̄ꝫ aptari digitis smaragdos: ꝛ dari legem rudibus capillis: ꝛ manu quā clauam gestare solebat properante fuso durisse fila. Naturalis est hęc passio. Sentit ignes genus aligerū. Nam niger a viridi turtur amatur aue: Et varijs albę iunguntur sępe columbę. Si verborꝫ memini quę ad Pharaonem Siculum scribit Sapho. Quid quadrupedes referam: mouet pro coniugio bella iumentum. Timidi cerui pręlia poscunt: ꝛ concepti furoris dant signa mugientes. Vruntur hircanę tigrides. Vulnificus aper dentes acuit. Peni quatiunt terga leones: cū mouit amor. Ardent insanię Ponti beluę. Nihil īmune est. nihil amori negatum. odium parit cum iussit amor. Juuenum feroces concitat flāmas: senibusq̄ꝫ fessis rursus extinctos reuocat calores. Virginū ignoto ferit igne pectus. Quid ergo naturę legibus renitar. Omnia vincit amor et nos cedamus amori. Hęc vbi firmata sunt: lenā quęrit: cui lr̄as ad nuptā ferendas ꝯmittat. Nisus huic fidus comes erat: harū rerꝫ callidus magister. hic ꝓuinciā suscipit: mulierculā cōducit: cui lr̄ę ꝯmittunẽ: in hanc sententiam scriptę.

¶ Ep̄la Euriali ad Lucretiam.

Salutarem te Lucretia meis scriptis: si qua mihi salutis

copia foret· Sed omnis salutis vitęqꝫ spes ex te pendet· Ego te magis ꝙ me amo· Nec te puto latere meũ ardorem lesi pectoris· Judex tibi esse potuit vultus meus sępe lachrymis madidus: et quę vidẽte te emisi suspiria· Fer benigne te precor: ꝙ me tibi aperio· Cepit me decus tuum: vinctumqꝫ tenet eximia qua omnibus pręstas venustatis gratia· Quid esset amor antehac nesciui· tu me cupidinis imperio subiecisti· Pugnaui diu fateor violentam vt effugerem dominam· Sed vicit meos conatus splendor tuus· Vicerunt oculorũ radij: quibus es sole potentior· Captiuus sum tuus: nec mei amplius cõpos sum· Tu mihi ⁊ cibi ⁊ potus vsum abstulisti. Te dies noctesqꝫ amo· te desidero· te voco· te expecto· te cogito· in te spero· de te me oblecto· tuus est animus· tecũ sum totus· Tu me sola seruare potes: solaqꝫ perdere· Elige horum alterum: ⁊ quid mentis habeas rescribe· Nec durior erga me verbis esto ꝙ fueras oculis: quibus me colligasti· Non peto rem grandem: vt alloquendi te copiam habeam postulo· Hoc tantuꝫ volunt litterę meę: vt quę scribo dicere possim coram te· Hoc si das viuo: ⁊ fęlix viuo· sin negas: extinguitur cor meum: quod te magis ꝙ me amat· Ego me tibi ⁊ tuę cõmitto fidei· Vale animę: ⁊ vitę subsidium meę·

HAs vbi gẽma signatas accepit lena: festino cursu Lucretiam petit: eaqꝫ sola inuenta: hanc tibi epistolam inquit tota Cęsarea nobilior ⁊ potentior curia mittit amator: vtqꝫ sui te misereat magnis precibus rogat· Erat lenocinio notata mulier· nec id Lucretiã latebat: ꝑmolesteqꝫ tulit nephãdã feminã ad se mitti: atqꝫ in eã versa: quę te ait scelesta in hanc domũ audacia duxit: quę te dementia adire meam pręsentiam suasit· Tu nobilium ędes ingredi: tu matronas tentare potentes: ⁊ violare audes legitimas faces? Vix me contineo quin in capillos inuoluam tuos· Tu mihi des lr̃as? tu me alloquaris? tu me respicias? Nisi plus qd̛ me decet attenderẽ ꝙ qd̛ tibi ꝯuenit: efficerem hodie: ne posthac tabellas amatorias ferres· Jꝫ oti? venefica: tuasqꝫ lr̃as tecũ defer: ĩmo da potius vt lacerẽ igniqꝫ dedã·

Arripiens q; papirum in partes diuersas scidit: et calcatam sepe pedibus atq; consputam in cinerem proiecit: ac si de te sumi supplicium lena deberet: igne q̃ vino dignior. Sed abi otius: ne te vir inueniat meus: et quas tibi remisi de te poscat penas. Caueto q; admodũ: ne ante conspectum redeas meum. Timuisset alia mulier: sed hec matronarũ nouerat mores: et intra se inqt: Nunc vis maxime qd te nolle ostendis. Mox q; ad illam: Parce inquit domina: putaui me benefacere: tibiq; placitũ iri: si secus est: da veniam imprudentie mee: si non vis redeam/parebo. tu quem despicias amatorem videris. Atq; his dictis e cõspectu recessit. Eurialo autẽ inuento: respira inquit felix amator: plus amat q̃ amatur: sed nunc non fuit rescribendi otium. Inueni mestã Lucretiam. at vbi te nomino: tuasq; litteras dedo: hilarem vultum fecit: milliesq; papirum basiauit. nec dubita: mox responsum dabitur. Et abiens vetula cauit: ne amplius inueniretur: ne p verbis referret verbera. Lucretia autem postq̃ anus euasit: fragmẽta perquirens epistole/particulas quasq; suo loco reponit: et lacera verba conteruit: iamq; legibile cirographum fecerat. Quod postq̃ millies legit: milliesq; deosculata: tandem inuolutum syndone inter pretiosa iocalia collocauit: et nunc hoc repetens/nũc illud verbum: maiorem horatim bibebat amorem: Eurialoq; rescribere statuit: atq; hunc in modum dictatam eplam misit.

Desine sperare quod assequi non licet Euriale. Parce litteris ac nuntijs me vexare: ne me illarũ ex grege credito que se vendunt. Non sum quam putas: nec cui submittere lenam debeas. Quere aliam incestandã: me nullus amor nisi pudicus sequatur. Cum alijs vt libet agito. Ex me nihil postules. teq; me indignum scias. Vale.

Hec epistola q̃uis durior Eurialo visa est: et contraria lene dictis: viam tñ ostendit vltro citroq; lras missitãdi. Nec dubitauit Eurialus credere cui fidẽ Lucretia prebuisset. sed angebat: quia sermonis Italici nescius erat: ideoq; feruenti studio curabat ediscere. Et qr sedulũ faciebat amor: breui

tempore doctus euasit: solusqꝫ sibi dictauit epistolas qui prius ab alijs mutuabatur quicquid Etrusco sermone scribi oportuit. Respondit ergo Lucretię: nil succensendum esse sibi ꝙ infamem fęminam submiserit: cum id se peregrinum lateret: qui alio vti nuntio non potuerat. Missionis amorem fuisse causam: qui nihil quęreret inhonesti. credere seipsam pudicam castissimamqꝫ: atqꝫ idcirco maiori dignam amore. Insolentem fęminam honorisqꝫ sui prodigam nedum se non diligere: sed maximo odio prosequi. Pudicitia nanqꝫ amissa nil esse quod in fęmina cõmendetur. Formam fore delectabile bonum: sed fragile caducũqꝫ. ⁊ cui nisi pudor adsit nihil pretij detur. Quę pudicitię formam adiunxerit: eam diuinam esse mulierem: ipsamqꝫ vtraqꝫ dote pollentẽ scire: ac propterea coli a se: q nihil ab ea peteret libidinosum aut obfuturum famę. Optare se tñ alloqui: vt animũ suum qui scriptis plene ostendi nequit: verbis aperiat. cumqꝫ his litteris munera misit: non solũ materia: sed opere etiã pretiosa. Ad hęc Lucretia sic rescripsit.

¶ Epl'a Lucretię ad Eurialum.

Accepi lr̃as tuas: iamqꝫ nil amplius de lena queror. Q' me ames nõ magni facio: quia nec primus es: nec solus quẽ mea forma deceperit. Multi ⁊ amarũt ⁊ amant me alij: sꝫ vt illorum: sic ⁊ tuus erit vacuus labor. Habere verba tecum nec possum: nec volo. Inuenire me solam nisi fias hyrundo non potes. Altę sunt domus: ⁊ aditus custodia clausi. Munera tua suscepi: quia oblectauit me opus illoꝝ. Sed ne quid tuũ gratis apd̃ me sit: neue hoc pignus videatur amoris: remitto ad te anulum quem matri meę vir dedit: vt apud te quasi pretium sit venditorum iocalium. Nec enim minoris est pretij gẽma eius ꝙ̃ munus tuum. Uale. His Eurialus sic replicauit.

Magno mihi gaudio fuit epistola tua: quę finem querelis fecit de lena. Sed angit me ꝙ amorem paruipendis meũ Nã etsi te plures amãt: nulloꝝ tñ ignis ꝯparãdus ẽ meo At tu hoc non credis: quia loqui tecũ nequeo. Id si daretur: non

me contemneres. O vtinam possem fieri hyrundo: sed libentius transformari in pulicem vellem: ne mihi fenestram clauderes. At ego nō ꝙ nequeas: sed ꝙ nolis doleo. Nam quid ego nisi animum respicio. Ah mi Lucretia quid dixti te nolle. An si possis me nolis alloqui qui tuus sum totus: qui nihil cupio magis ꝙ̄ tibi gerere morem. que si iubes in ignem ire: citius obediam ꝙ̄ precipias. Mitte obsecro verbum hoc. Si non datur facultas assit voluntas. Neqꝫ me verbis eneca: que vitam mihi oculis prebes. Si non placet me alloquium petere: quia non sit impetrandum: obsequar. Sed muta sententiam illam qua meum laborem vacuum dixisti futurum. Absit hec crudelitas. Mitior esto amāti tuo. Si pergis sic loqui: homicida es. Nec dubita: facilius me verbis interimes ꝙ̄ alius quiuis gladio. Desino iam plura poscere: vt redames tm̄ peto. Nihil hic est quod obijcias. Nemo potest hoc te prohibere. Dic te me amare: ⁊ beatus sum. Munuscula mea quouismodo apud te sint: gratum est. Illa te aliquando mei admonebunt amoris. Sed parua illa fuerūt: ⁊ minora sunt que nunc mitto. Tu tn̄ noli spernere qđ amator donat. Maiora que in dies ex patria mihi debent afferri: cū aderunt: ex me recipies. Anulus tuus nunꝙ̄ ex digito meo recedet: ⁊ illum vice tua crebris osculis reddam madidum. Vale delitium meū: ⁊ mihi qđ potes solamen dato. Sic cum frequenter replicatū esset: in hūc tandem modū Lucretia dedit epistolam.

Epistola Lucretie.

Vellem tibi Euriale morē gerere: teqꝫ vt petis amoris mei participem facere. nam id tua nobilitas meret̄: ⁊ mores tui deposcunt: vt incassum non ames. Taceo quantū mihi placeat forma tua: ⁊ plena benignitate facies. Sed mihi non est vsui te vt diligam. Nosco meipsam. si amare incipiam: nec modum nec regulam seruabo. Tu hic diu esse non potes: nec ego te postꝙ̄ in ludum venerim possem carere. Tu me nolles abducere: et ego nollem manere. Mouent me multarum exempla: que per peregrinos amantes deserte sunt: ne tuum amorem sequar.

Jaſon Medeam decepit:cuius auxilio vigilem interemit draco-
nem:⁊ vellus aureum aſportauit· Tradendus erat Theſeus in
eſcam minotauro:ſed Hadrianę conſilio fretus euaſit·Jllam tñ
deſertam apud inſulã dimiſit·Quid Dido infelix quę profugum
recepit Eneam · Nonne illi peregrinus amor interitum dedit?
Scio quanti periculi ſit amorem extraneũ admittere:nec me tã-
tis obijciam diſcriminibus· Uos viri ſolidioris eſtis animi:furo
remqꝫ magis compeſcitis· Fęmina vbi furere incipit:ſola poteſt
morte aſſequi terminum · Non amant ſed inſaniunt mulieres·
Et niſi correſpondeat amor : nil eſt amanti fęmina terribilius·
Poſtq̃ enim receptus eſt ignis:nec famam curamus:nec vitam·
Unicum remedium eſt:ſi copia ſit amantis·Nam quo magis ca-
remus:magis cupimus· Nec diſcrimen timemus vllum:dũmo-
do noſtrę libidini ſatiſfiat · Mihi ergo nuptę nobili diuiti con-
ſultum eſt amori viam pręcludere:⁊ tuo pręſertim:qui nõ poteſt
eſſe diuturnus:ne vel Rodoperaphilis dicar:vel altera Sapho·
Jdeo te oratum volo:ne vltra meum expoſcas amorem:⁊ tuũ vt
paulatim comprimas extinguaſqꝫ · Nam id eſt viris q̃ fęminis
multo facilius · Nec tu ſi me vt dicis amas:id ex me quęrere de-
bes quod mihi exitio eſt·Sic pro tuis donis remitto auream cru
cem margaritis ornatam : quę licet breuis ſit:non tamen pretio
caret·Uale· Non tacuit Eurialus his acceptis : ſed vt erat no-
uis ſcriptis incenſus:calamũ ſuſcepit:atqꝫ ſub hac forma dicta-
uit epiſtolam·

¶ Epiſtola Euriali ad Lucretiam·

SAlue mi anime Lucretia:quę me tuis lr̃is ſaluum facis:⁊
ſi nonnihil fellis immiſceas· Sed hoc ſpero me audito de
trahes·Uenit meas in manus tua epl̃a clauſa : ⁊ tua gem
ma ſignata·Hanc ⁊ legi ſępe:⁊ deoſculatus ſum ſępius· Sed hęc
aliud ſuadet q̃ tuus videat̃ animus fuiſſe·Rogas me vt amare
deſinam : quia non expedit tibi peregrini flãmas amoris ſequi·
Et ponis exempla deceptaꝝ.Sed hoc tam ornate culteqꝫ ſcribis
vt mirari magis ⁊ amare tuum ingenium debeam : q̃ obliuiſci·

Quis ille est qui tunc amare desinat: qñ prudentiorem ꝛ sapien/
tiorem animaduertit amicam. Si meum minuere volebas amo/
rē: non oportuit doctrinā tuā ostendere. nā hoc est nō incensum
extinguere: sed ignem maximum ex parua conflare fauilla. Ego
dum legi magis exarsi: videns formę tuę pręclarę ꝛ honestati cō/
iunctam esse doctrinam. Verba sunt tñ quibus rogas vt amare
desinam. Roga montes vt in planum veniāt: vtq; fontes sua re/
petant flumina. Tam possem ego te non amare: q̃ suum relin/
quere phębus cursum. Si possunt carere niuibus Schytię mon/
tes: aut maria piscibus: ꝛ feris siluę: poterit ꝛ obliuisci Eurialus
tui. Non est pronum viris vt reris Lucretia flammas extingue/
re. Nam quod tu nostro serui ascribis: pleriq; vestro assignant.
Sed nolo hoc certamen modo ingredi. Ad ea me respōdere opor
tet: quę in aduersum retulisti. Idcirco enim nolle te mihi corre/
spondere amanti significas: qm̄ multas peregrinus amor decę/
pit: exemplaq; ponis. Sz possem ego quoq; plures referre: quos
fęminę reliquerunt. Troylum sicut nosti Priami filium Crisis
decepit. Deiphębū Helena prodidit. Amatores Circę suos medi
camentis vertebat in sues: atq; in aliarum terga ferarum. Sed
iniquum est ex paucarum consuetudine totū vulgus censere. Nā
si sic peregrinus: ꝛ tu propter duos tres ue malos aut etiam decē
viros omnes accusabis: horrebisq;! Et propter totidem fęminas
cęterę omnes erūt odio mihi. Quin potius alia sumamus exem/
pla. Qualis amor Antonij Cleopatręq; fuit: ꝛ alioꝝ quos episto
lę breuitas referre nō finit. Sed tu Ouidium legisti: inuenistiq;
post Troiam direptam Achiuorum plurimos dum remeant pe/
regrinis retentos amoribus: nunq̃ in patriam reuertisse. Hęse/
runt nāq; amatricibus suis: carereq; potius necessarijs: regnis:
domo: ꝛ alijs quę sunt in patria cuiq; gratissima voluerunt q̃
amicas relinquere. Hęc te rogo mi Lucretia cogites: non illa
quę nostro sint amori aduersa: ꝛ quę pauci fecerunt. Ego ea men
te te sequor: vt perpetuo te amem: simq; perpetuo tuus. Nec tu
me peregrinum dixeris. magis nāq; ciuis sum q̃ qui hic nascit.

Eum nanq casus facit ciuem: me vo electio. Nulla mihi patria erit: nisi vbi tu sis. Et quauis cõtingat abhinc me aliquã abire: reditus tamen festinus erit. Nec ego in Teutoniam reuertar: nisi res meas compositurus: ordinaturusq: vt tecum esse quãdiu possim. Facile manẽdi apud te reperietur occasio. Multa his in partibus negocia Cesaris sunt: hec mihi cõmitti expediẽda curabo. Nunc legatione fungar: nunc munus exercebo. Vicariũ in Etruria Cesarem habere oportet. Hãc ego prouinciam impetrabo. Ne dubita suauium meum / mea Lucretia / meum cor / spes mea. Si viuere absq corde possum: et te relinquere possum. Age iam tandem miserere amantis tui: qui tanq ad solem nix liquescit. Cõsidera meos labores: et modũ iam deniq meis martyrijs statue. Quid me tam diu crucias? Miror ego mei qui tot tormenta perpeti potuerim: qui tot noctes insomnes duxi: qui tot ieiunia toleraui. Vide q macer sum: q pallidus. parua res est que spiritũ corpori alligatum detinet. Si tibi aut parentes aut filios occidissem: nõ poteras de me maius q hoc supplicium sumere. Si sic me punis qui te amo: quid illi facies qui tibi damnũ dederit aut malũ? Ah mea Lucretia: mea hera: mea salus: meũ refugium: suscipe me in gratiam. Demũ rescribe me tibi carum esse. nihil aliud volo. Liceat mihi dicere: Seruus Lucretie sum. Et reges et cesares amãt seruos vbi fideles norũt. Nec dij dedignant redamare q amãt. Vale spes mea meusq metus. Ut turris que fracta interius inexpugnabilis videt exterius si admota acies fuerit mox confringitur. Sic Euriali verbis Lucretia victa est. Postq enim sedulitatem amantis aperte cognouit: et ipsa dissimulatum patefecit amorem. atq his litteris Eurialo se aperuit.

¶ Epistola Lucretie.

NOn possum tibi amplius aduersari: nec te amplius Euriale mei amoris expertem habere possum. Vicisti: iamq sum tua. O me miserã: que tuas suscepi lrãs. Nimiũ multis exponenda sum periculis: nisi me tua fides et prudẽtia iuuet. Vide vt serues que scripsisti. In amorem iam tuum venio. Si me

deſeris ⁊ crudelis ⁊ proditor ⁊ omnium peſſimus es. Facile eſt
fęmellam decipere. Sed quanto facilius tanto turpius. Adhuc
res integra eſt. Si putas me deſerendam: dicito anteq̄ magis
amor ardeat. Nec incipiamus quod poſtmodum incepiſſe pęni-
teat. Omnium rerum inſpiciendus eſt finis. Ego vt fęminarum
eſt parum video. Tu vir es: te mei ⁊ tui curam habere oportet.
Do me iam tibi: tuamq̄ ſequor fidem. Nec tua eſſe incipio: niſi
vt ſim perpetuo tua. Uale meum pręſidium: meęq̄ ductor vitę.
Poſt hanc plures epiſtolę miſſę vtrinq̄ ſunt. Nec tam ardenter
Eurialus ſcripſit: q̄ feruenter Lucretia reſpondit. Unum iam
vtriuſq̄ deſiderium erat ſimul cōueniendi. Sed arduum ac pęnę
impoſſibile videbatur omnium oculis Lucretiā obſeruantibus
quę nec ſola vnq̄ egrediebatur: nec vnq̄ cuſtode carebat. Nec
tam diligenter bouem Junonis Argus cuſtodiuit: q̄ Menelaus
iuſſerat obſeruari Lucretiam. Uitium hoc apud Jtalos late pa-
tet: Fęminam ſuam quaſi theſaurum quiſq̄ recludit: meo iudi-
cio minus vtiliter. Sunt enim fere huiuſmodi mulieres omnes:
vt id potiſſime cupiant quod maxime denegatur: quę vbi velis
nolunt: vbi nolis cupiunt vltro. Hę ſi liberas habent habenas:
minus delinquunt. Et inde tam facile eſt inuitam cuſtodire mu
lierem q̄ in feruenti ſole pulicum gregē obſeruaſſe. Niſi ſuapte
caſta ſit mulier: fruſtra maritus nititur apponere ſeruantes eā.
Sed quis cuſtodiet ipſos cuſtodes? Cauta eſt ⁊ ab illis incipit
vxor. Jndomitum animal eſt mulier: nulliſq̄ frenis retinendum
Erat Lucretię ſpurius frater: huic ſępe tabellas cōmiſerat Euri
alo deferendas. ⁊ hunc etiam ſui amoris conſcium fecerat. Cum
hoc igitur conuenitur: Eurialum vt clam domi ſuſcipiat. Habi-
tabat hic prope nouercam ſuam Lucretię matrem: quam Lucre-
tia ſępe viſitabat: ⁊ ab ea ſępius viſitabatur. nec enim magno in-
teruallo diſtabant. Ordo ergo is erat: vt clauſo in conclaui Eu-
rialo: poſtq̄ mater eccleſiaſticas auditura cęrimonias exiuiſſet:
Lucretia ſuperueniret tanq̄ matrem domi conuentura. qua nō
inuenta reditum expectaret: interim vero apud Eurialum eſſet.

Post biduum statutus erat terminus. At hi dies tanq̄ anni visi
sunt amantibus longi: vt bene sperantibus horę producte sunt:
male suspirantibus correptę. Sed non arrisit amantium deside/
riis fortuna. presensit namq̄ insidias mater: atq̄ vt hic dies ve/
nit: egressa domum priuignum exclusit. Qui mox Eurialo tristis
nuntium tulit: cui non magis q̄ Lucretię fuit molestum. Quę
postq̄ detectos cognouit dolos: hac nō successit inquit: alia ag/
grediemur via: nec potens erit mater meis obsistere voluptati/
bus. Pandalus viro affinis erat: quem iam Lucretia fecit ar/
chanorum scium. nec eniȝ poterat ignitus animus quiescere. Si/
gnificat igitur Eurialo: hunc vt alloquatur: quia fidus sit: ⁊ cō/
ueniendi viam possit monstrare. At Eurialo non videbatur tu/
tum illi se credere: quem Menelao semper herentem intuebatur:
⁊ subesse fallaciam verebatur. Inter deliberandum autem ius/
sus est Eurialus Romam petere: atq̄ cum pontifice maximo de
coronatione transigere. Quę res tum sibi, tum amicę molestissi/
ma fuit. Sed oportebat Cęsaris imperium ferre. Iter ergo mora
duorum mensium fit. Lucretia interim domi manere: fenestras
claudere: męstas induere vestes: nusq̄ exire. Mirantur omnes:
nec causam ciues noscere poterant. Quasi ipsa vidua videbatur
⁊ tanq̄ sol defecisset: cuncti se putabant in tenebris agere. Do/
mestici qui eam sępe incubantem lectulo ⁊ nunq̄ lętam videbāt
ęgritudini imputabant: ⁊ quicquid remedioꝝ afferri poterat per
quirebant. Sed nunq̄ illa vel risit vel thalamū egredi voluit: ni
si postq̄ redire Eurialum: ⁊ illi Cęsarem obuiam isse cognouit.
Tunc enim quasi e graui somno excitata: lugubri veste posita: ⁊
ornamentis redimita prioribus: fenestras aperuit: lętabundaq̄
illum expectauit. Quam vt Cęsar vidit: Ne nega amplius inquit
Euriale: detecta res est. Nemo Lucretiam te absente videre po/
tuit: nunc quia redisti auroram cernimus. Quis enim modus
adsit amori? Tegi non pōt amor: nec abscōdi tussis. Iocaris me
cū vt soles Cęsar: ⁊ me in risum ducis Eurialus ait. Ego qd hoc
sit nescio. Hinnitus equoꝝ tuorum ⁊ prolixę barbę strepitus tuę

illam forsitan sic excitauit: atq; sic effatus: Lucretiam furtim as-
pexit: ⁊ oculos coniecit in oculos. eaq; post reditum prima consa-
lutatio fuit. Paucis deinde interiectis diebus: Nisus Euriali fi-
dus comes: dum anxius amici causę fauet: tabernam speculatus
est: quę post Menelai domum sita in Lucretię cameram retror-
sum habebat intuitum. Cauponem igitur sibi conciliat: specta-
toq; loco Eurialū adducit. Et hac inquit ex fenestra alloqui Lu-
cretiam poteris. Media inter vtranq; domum cloaca fuit: nec ho-
mini nec soli accessa. Trium vlnarum distantia fenestram Lu-
cretię discriminabat. Hic diu consedit amator: expectans si quis
casus Lucretiam ostenderet. nec deceptus est. Affuit tandē Lu-
cretia. Cumq; huc atq; illuc respiceret: Quid agis ait Eurialus:
vitę rectrix meę? Quo tendis lumina cor meum? Huc huc dirige
oculos pręsidium meum. Tuus hic Eurialus est. Me me assum
respice. Tu ne hic ades inquit Lucretia o mi Euriale? Jam te al-
loqui possum: vtinam ⁊ amplecti valerem. At istud ait Eurialus
non magno conatu faciam. Scalam huc admouebo: tu obsera
thalamum. Amoris nostri gaudium nimium distulimus. Caue
mi Euriale: si me vis saluam: fenestra hic ad dexteram est: vici-
nusq; pessimus. nec cauponi credendum est: qui parua pecunia
⁊ te ⁊ me perderet. Sed alia incedemus via. Sat est si hinc sermo-
ni nostro patet accessus respondit Lucretia. At mihi Eurialus
inquit mors est hęc visio: nisi te semel amplector: meisq; brachijs
teneo mediam. Diu ex hoc loco tractus est sermo: missaq; huic p
arundinem sunt munera. Nec Eurialus in donis q̄ Lucretia li-
beralior fuit.

SEnsit dolum Sosias: secūq; frustra inquit amantū cona-
tibus obsto. Nisi astu prouideo ⁊ hera peribit: ⁊ dom⁹ in-
famiā subibit. Ex his malis sati⁹ est vnū auertere. Amet
hera: nihil nocebit si clam fit. Jp̄a pręamore cęca est: nec qd agat
satis prospicit. Si non potest custodiri pudicitia: satis est rumo-
rem tollere: ne domus infamis fiat: neue paricidiū ꝯmittat̄. Ad-
ibo ⁊ operam prębebo meam. Restiti quoad potui: ne cōmitteret̄

nephas· Id quia non licuit: meũ non est curare: vt qd̕ agitur oc/
cultum sit· Parũ enim refert non agere: ⁊ sic agere vt nemo sciat·
Cõmune malum libido est: nec homo est quem pestis hęc nõ agi
tet: ⁊ ille castior habet̃ qui cautior agit· Dumq; sic fatur Lucre/
tiam egressam thalamo videt: aggressusq; fęminam: Quidnam
est inquit: q̄ nihil amoris mihi cõmunicas? Eurialus nihilomi/
nus tibi dilectus est: ⁊ vt clam ames: vide cui des fidem· Prim⁹
sapientię gradus est: non amare· Secundus: vt sic ames ne palã
fiat· Sola hęc sine internuntio facere non potes· Quanta mihi
apud te sit fides longo iam tempore didicisti· si quid mihi com/
mittere vis: iube. Mihi maxima cura est ne amor iste detegat̃: et
tu pęnam luas: ⁊ vir omniũ oblocutiões ferat· Ad hęc Lucretia:
sic est vt ais Sosia inquit: ⁊ tibi magnã habeo fidez: sed tu visus
es nescio quomodo negligens: ⁊ meis aduersus desiderijs· nunc
quia sponte te offers: vtar obsequijs tuis: nec abs te decipi time
bo· Tu scis quantum ardeo· diu ferre non possum hanc flammã
Juua me vt simul esse possumus· Eurialus amore lãgnet: ⁊ ego
morior· Nil peius est q̃ obstare cupiditati nostrę· Si semel inui/
cem cõuenerimus: tempatius amabimus: ⁊ tectus erit amor nr̃·
Uade igitur: Eurialoq; viam vnicã me accedendi dicito· Si ab
hinc quatriduo dum rustici frumentum afferunt vectoris perso
nam induat: opertusq; sacco triticum per scalas in horreũ ferat·
Tu te scis thalamũ meũ ad scalas habere ostium: atq; oĩa Euri/
alo dicito· Hic diẽ manebo: ⁊ dum erit tempus sola in cubili ero·
Ipse ostium impellat dum solus sit: ⁊ ad me ingrediat̃· Sosias
q̃uis arduũ facinus esset: maiora tñ veritus mala prouinciam
suscipit: Eurialoq; inuento cuncta ex ordine nuntiat· quę ille iu/
dicans leuia libenter amplectit̃: seq; imperatis accingit: nec ali/
ud queritur q̃ nimiam moram· O insensatum pectus amantis·
O mentem cęcam· O animũ audacem: corq; intrepidum· Quid
est tam nimiũ quod tibi non paruũ videatur? Quid tam ardu/
um quod planum non extimes? Quid tam clausum qd̕ tibi non
sit apertum? Tu omne discrimen parui facis· Tu nihil difficile

censes· Inanis est apud te omnis custodia maritorum · Nulle te
leges tenent: nulli metus: nulli pudori obnoxius es· Omnis la-
bor tibi est ludus · Tibi nil obstat vsquam · O rerum amor do-
mitor omnium · Tu virum primatem Cesari acceptissimum: diui
tijs affluentem: etate maturum: imbutum litteris: prudentia cla
rum eo perducis: vt posita purpura saccum induat: vultum fu-
co tegat: seruus ex domino fiat · Et qui nutritus in delitijs fue-
rat: iam humeros gestandis oneribus aptet: seq; publicum baiu
lum mercede locet · O rem mirandam peneq; incredibilem · Vi-
rum alioquin consilio grauissimum: inter cateruas vectorum
cernere: atq; in colluuie illaq; fece hominum contubernium ha-
buisse · Quis transformationem querat maiorem? Hoc est quod
Ouidius methamorphoseon vult: dum fieri ex hominibus aut
bestias scribit / aut lapides / aut plantas · Hoc etiam et poetarum
eximius Maro sensit: dum Cirches amatores in terga ferarum
verti cantauit · Nam ita est: ex amoris flamma sic mens hominis
alienatur: vt parum a bestijs differat · Linquens croceum tita-
nis aurora cubile: iam diem referebat optatum: morq; suum re-
bus colorem apollo reddens: expectantem recreat Eurialum:
qui tunc se fortunatum beatumq; sensit: cum admixtum se vili-
bus seruis: nulli noscendum vidit · Pergit igitur · ingressusq; Lu
cretie domum frumento se onerauit · positoq; in horreum tritico
vltimus descendentium fuit · Atq; vt erat perdoctus ostium ma
ritalis thalami quod in medio scalarum clausum videbatur im-
pellit: seq; intro recepit · Et reclusis foribus solam Lucretiam se-
rico intentam vidit · Atq; accedens propius: Salue mi anime in-
quit: Salue vnicum vite presidium speiq; mee · Nunc te solam os-
tendi · Nunc quod semper optaui semotis arbitris te amplectar ·
Nullus iam paries: nulla distantia meis obstabit osculis · Lucre
tia quamuis ordinem ipsa dedisset: primo cogressu stupuit: nec Eu-
rialum sed spiritum putabat se videre: vt que virum tantum ad
ea pericula iturum sibi non suadebat · At vbi inter amplexus et

oscula suum cognouit Eurialum: Tu ne es inquit paupercule? Tu ne hic ades Euriale? Et rubro per genas colore fuso: complexa est artius hominem: ⁊ media fronte conspicatur. Moxqꝫ repetens sermonem: Heu quanto ait te discrimini subiecisti. Quid amplius dicam? Jam me tibi charissimam scio. Jam tui amoris feci periculum. Sed neqꝫ tu me aliam inuenies. Dij tamen fata secundent: ⁊ amori nostro prosperum euentum dent. Dum spiritus hos regit artus: preter te nemo Lucretię potens erit. Nec maritus quidem: si maritum rite appello: qui mihi inuitę datus est: ⁊ in quem animus nunq̃ consensit meus. Sed age mea voluptas: meum delicium: abijce saccum hunc: teqꝫ mihi vt es ostende. Exue vectoris speciem. Hos funes missos face. Eurialum me videre concedito. Jam ille depositis sordibus ostro fulgebat et auro: ⁊ amoris in officium pronus ibat. Tum Sosias ante ostiū pulsitans: Cauete inquit amantes: nescio quid rerum quęrens Menelaus huc festinat. Tegite furta vestra: dolisqꝫ virum fallite. Nihil est q̄ egredi putetis. Tum Lucretia: Latibulum inquit paruum sub strato est: illic pretiosę res sunt. Scis tibi quid scripserim. Si te mecum existente vir aduentaret: ingredere huc. Tutus hic tenebris eris. Neqꝫ te moueris: neqꝫ screatum dederis. Anceps quid agat Eurialus: mulieris imperium subit. Illa foribus patefactis ad sericum redit. Tum Menelaus ⁊ vna Bertus assunt: cirographa nonnulla ad rempublicam pertinentia quęsituri. Quę postq̃ nullis sunt inuenta scrinijs: In latibulo nostro inquit Menelaus forsitan erunt. I Lucretia lumenqꝫ affer: huc intus quęrendum est. His exterritus Eurialus vocibus exanguis fit: iamqꝫ odisse Lucretiam incepit: atqꝫ inter se: Heu me fatuum inquit. Quis me huc venire compulit: nisi mea leuitas? Nunc deprehensus sum: Nunc infamis fio: Nunc Cęsaris gratiam perdo. Quid gratiam? Utinam vita mea supersit. Quis me hinc viuum eripiet? Emori certum est. O me vanum ⁊ stultorum omnium stultissimum. In hanc sententiam volens cecidi. Quid hęc amoris gaudia: si tanti emuntur?

Breuis illa voluptas est: dolores longissimi. O si nos hęc pro re gno celorum subiremus. Mira est hominum inscitia. labores bre ues nolumus pro longissimis tolerare gaudijs. amoris causa cu ius letitia fumo comparari potest: infinitis nos obiectamus an gustijs. Ecce me ipsum. Jam ego exemplum: iam fabula omniū ero: nec quis exitus pateat scio. Hinc si me deorum quispiam tra xerit: nusq̄ me rursus amor illaqueabit. O deus eripe me hinc. Parce iuuentuti meę. Noli meas metiri ignorātias. Reserua me vt horum delictorum penitentiam agam. Non me amauit Lu cretia: sed quasi ceruum in casses voluit deprehendere. Ecce ve nit dies meus. Audieram ego sępe mulierum fallacias: nec decli nare sciui. At si nunc euasero: nulla me vnq̄ mulierum lingua deludet. Sed nec Lucretia minoribus vrgebatur molestijs: quę non solum sui: sed amantis quoq̄ saluti timebat. At vt est in pe riculis subitaneis: mulierum q̄ virorum promptius ingenium: excogitato remedio: Age inquit mi vir: cistella illic super fene stra est vbi te memini monumenta nonnulla recondisse. videa mus an illic cirographa sint inclusa: subitoq̄ decurrens tanq̄ vellet aperire cistellam: latenter illam deorsum impulit: et quasi casu cecidisset: Proch mi vir ait: adesto ne quid damni sentia mus: cistella ex fenestra decidit: perge otius: ne iocalia vel scri pturę dispereant. Ite ambo: quid statis? Ego hinc ne quis furtū faciat oculis obseruabo. Vide audaciam mulieris. nunc & femi nis credito. Nemo tam oculatus est vt falli non possit. Js dum taxat non fuit illusus quē cōiunx fallere non tentauit. Plus for tuna q̄ ingenio sumus fęlices. Motus hoc facto Menelaus Ber tusq̄ vna repente in viculū se precipitant. Domus Etrusco mor re altior fuit: multiq̄ gradus descendendi erāt. Hinc datum est Eurialo spatium mutandi locum: qui ex monitu Lucretię in no uas latebras se recepit. Jlli collectis iocalibus atq̄ scripturis: quia cirographa quibus opus erat nō repererāt: ad scrinia iux xta que latuerat Eurialus transeūt: ibiq̄ voti sui compotes facti consalutata Lucretia recesserunt. Jlla obducto foribus pessulo

Exi mi Euriale: exi mi anime inquit. Ueni gaudiorum summa meorum. Ueni fons delectationum mearum: scaturigo lętitię: fauum mellis. Ueni dulcedo incomparabilis mea. Jam tuta sunt omnia. Jam nostris sermonibus liber campus patet. Jam locus est amplexibus tutus. Aduersari osculis nostris fortuna voluit. sed aspiciunt dij nostrum amorem: nec tam fidos amantes deserere voluerunt. Ueni iam meas in vlnas. nihil est quod amplius verearis: meum lilium: rosarumque cumulus. Quid stas? Quid times? Tua hic sum Lucretia. Quid cunctaris Lucretiam amplecari? Eurialus vir tandem formidine posita sese recepit: complexusque mulierem: nunquam me inquit tantus inuasit timor. Sed digna tu es cuius causa talia tolerentur: nec isthęc oscula ⁊ tã dulces amplexus obuenire cuipiam gratis debent. Nec ego vt verũ fatear: satis emi tantum bonum. Si post mortem rursus viuere possem: teque perfrui: emori millies vellem: si hoc pretio tui possent amplexus coemi. O mea fęlicitas. O mea beatitudo. Uisum video: an ita est? teneo te: an somnis illudor vanis? Tu certe hic es. Ego te habeo. Erat Lucretia leui vestita palla: quę membris absque ruga herebat: nec vel pectus vel clunes mentiebatur. Ut erant artus sic se ostendebant. Gulę candor niualis. Oculorum lumen tanquam solis iubar. Intuitus lętus. Facies alacris. Genę veluti lilia purpureis mixta rosis. Risus in ore suauis atque modestus. Pectus amplũ. Papillę quasi duo punica poma ex vtroque latere tumescebant: pruritumque palpitantes mouebant. Non potuit Eurialus vltra stimulum cohibere: sed oblitus timoris: modestiam quoque ab se repulit: aggressusque fęminam: Jam inquit fructum sumamus amoris: remque verbis iungebat. Obstabat mulier: curamque sibi honestatis ⁊ famę fore dicebat: nec aliud eius amorem quam verba ⁊ oscula poscere. Ad quę subridens Eurialus: Aut scitum est inquit me huc venisse: aut nescitum. Si scitum: nemo est qui non cętera suspicetur. Et stultum est infamiam sine re subire. Si nescitum: ⁊ hoc quoque sciet nullus. Hoc pignus amoris est: Emorior prius quam caream. Ab scelus est inquit

Lucretia· Scelus est inquit Eurialus bonis non vti cum possis
At ego occasionem mihi concessam: tum quęsitam: tum optatā
amitterem: Acceptaq; mulieris veste pugnantem feminam quę
vincere nolebat absq; negocio vicit· Nec veneris satietatem vt
cognita Hamoni Thamar peperit: sed maiorem sitim excitauit
amoris· Memor tandem criminis Eurialus: postq̄ vini cibiq;
paulisper hausit: repugnante Lucretia recessit· Nec sinistre quis
piam suspicatus est: quia vnus ex baiulis putabatur· Admiraba
tur seipsum Eurialus dum viam pergeret: secumq;: o si nūc ingt
obuiam mihi se daret Cęsar: meq; agnosceret: quam illi habitus
hic suspitionem faceret! q̄ me rideret· Fabula omnibus essem: ⁊
illi iocus· Nunq̄ me missum faceret: donec sciret omnia· Dicen-
dum esset quid sibi hęc rustica vestis vellet· Sed fingerem: non
hanc sed aliam me dicerem adijsse matronam· Nam ⁊ ipse hanc
amat· Nec ex vsu est meum sibi amorez patere· Lucretiam nunq̄
proderem: quę me suscepit seruauitq;· Dum sic loquitur: Nisum:
Achatem: Polimiūq; cernit: eosq; preit· Nec prius ab his cogni-
tus est q̄ domi fuit: vbi positis saccis pretextaq; sumpta rerum
pandit euentum· Dumq; quis timor: quod gaudium intercessit
memoriter narrat: nunc timēti similis: nunc exultanti fit· Inter
timendum autem: Heu me stultum inquit: feminę meum cōmisi
caput· Non sic me pater admonuit: dum me nullius feminę fidē
sequi debere dicebat· Ille feminam animal esse dicebat: indomi-
tum: infidum: mutabile: crudele: mille passiōibus deditum· Ego
paternę imemor disciplinę vitam meā mulierculę tradidi· Quid
si me frumento oneratuz aliquis agnouisset· quod dedecus· quę
nam infamia mihi ⁊ meis posteris euenisset· Alienum me Cęsar
fecisset: tanq̄ leuem ⁊ insanum potuisset me ꝯtemnere· Quid si
me vir dum scrinia versat latentem inuenisset· Sęua est lex iulia
mechis· Exigit tamē dolor mariti maiores pęnas q̄ lex iulia cō-
cesserit. Necat hic ferro: necat ille cruentis verberibus: quosdaz
mechos ⁊ iugulis necat· Sed putemus virū pepercisse vitę meę
Nonne me in vincula coniecisset: aut infamē Cęsari tradidisset·

Dicamus ⁊ illius me man⁹ effugere potuisse: quia inermis erat: mihiq; fidus ensis herebat lateri. At vir comitatus erat: ⁊ arma ex pariete pendebant captu facilia. In domo longus famulorū ordo. Clamores mox inualuissent: ⁊ ostia fuissent clausa. Tum de me supplicium sumptum fuisset. Heu dementem me. Nulla me prudentia liberauit hoc discrimine: sed casus tantum. Quid casus? immo ⁊ promptum ingenium Lucretię. O fidam feminā. O matricem prudentem. O insignem ⁊ nobilissimum amorem. Cur me tibi non credam? Cur tuam non sequar fidem? Mille mihi si assint ceruices: omnes tibi cōmittam. Tu fidelis es. tu cauta: tu prudens. scis amare ⁊ amantem tueri. Quis tam cito excogitare potuisset viam: qua me quęrentes auerteret: vt tu ipsa cogitasti. Tu mihi hanc vitam seruasti: eandem tibi deuoueo. Nō meum sed tuum est quod spiro. Non erit mihi durum perdere ꝓpter te: quod per te teneo. Tu vitę meę ius habes: tu necis imperium. O candidum pectus. O dulcem linguam. O suaues oculos. O ingenium velox. O membra marmorea: succiq; plena. qñ ego vos reuisam. quando iterum corallina labia mordebo? quādo tremulam linguam ori meo īmurmurantem denuo sentiam? Papillas ne vnq̄ illas retractabo? Parum est Achates quod in hac muliere vidisti. Quo ꝑpior est femina eo formosior est. Utinam vna mecum fuisses. Non tam Candualis regis Libyę formosa vxor fuit q̄ ista est. Non miror illum voluisse nudam coniugem socio demonstrare: vt plenius sumeret gaudium. Ego quoq; itidem facerem: si facultas esset: Lucretiam tibi nudam ostenderem. Aliter autem nec tibi effari quanta sit eius pulchritudo possum. nec tu q̄ solidum q̄q; plenum meum fuerit gaudium potes considerare. Sed congaude tu mihi: quia maior fuit voluptas mea q̄ verbis queat exponi. Sic Euriał⁹ cum Achate. Nec pauciora secum Lucretia dicebat. Eius tamen tanto minor letitia fuit: quo taciturnior. Alijs fidem non habuit: vt rem posset referre. Sosię non audebat prę verecūdia totum narrare.

Pacorus interea Pannonius eques domo nobilis qui Cę
sarem sequebatur: ardere Lucretiam cępit. Et quia for/
mosus erat: redamari putabat: solamq̃ fęminę pudicitiã
obstare sibi rebatur. Illa sicut mos est nostris dominabus: oẽs
vultu blando intuebatur. Ars est siue deceptio potius: ne verus
amor palam fiat. Insanit Pacorus: nec consolari potest: ni Lu/
cretię mentem p̄sentiat. Solent matronę Senenses ad primũ la/
pidem sacellũ diuę Marię q̃d in Bethleem nũcupant sępius visi
tare. Huc Lucretia duabus comitata virginibus ⁊ anu quadam
proficiscebatur. Sequitur Pacorus: violamq̃ in manu gestans
deauratis folijs: in cuius collo epistolam amatoriam subtilibus
inscriptã membranis absconderat. Nec mirere. Tradidit enim
Cicero Iliadem orationem ita subtiliter scriptam sibi ostensam
fuisse: vt testa nucis clauderet̃. Offert violam Lucretię: seq̃ cõ/
mendat Pacorus. Respuit donum Lucretia. Instat Pãnonius
magnis precibus. Tum anus: Recipe inquit hera donatũ florẽ.
quid times vbi nullum periculum? parua res est qua potes hũc
militem placare. Secuta est Lucretia anilem suasionem: violãq̃
suscepit: parumq̃ vltra progressa: violam alteri ex virginibus
tradidit. Nec diu post obuiam facti sunt duo studentes: qui vir/
gunculam vt sibi florẽ traderet non magno negocio induxerũt.
Apertoq̃ violę stipite: carmen amatorium inuenerunt. Solebat
hoc hominũ genus pergratũ esse nostris matronis. Sed postq̃
Cęsaris curia Senas venit: irrideri: despici: ⁊ haberi odio cępit.
quia plus armoꝝ strepitus q̃ litterarum lepor nostras fęminas
oblectabat. Hinc grandis liuor ⁊ simultas ingens erat: quęre/
bantq̃ togę vias omnes quibus nocerent sagis. Ut ergo inde
dolus patuit: ad Menelaum mox itur: epistolamq̃ vt legat roga
tur. Ille mestus domũ pergit: vxorem increpat: domũq̃ clamori/
bus implet. Negat se ream vxor: remq̃ gestam exponit: ⁊ anꝰ ad/
ducit testimonium. Itur ad Cęsarem: fit querela. Vocat̃ Pacorꝰ.
Is crimen fatetur: petensq̃ veniam: nunq̃ se posthac Lucretiã
vexaturum iureiurando confirmat: sciens tñ Iouem non irasci:

sed arridere periurijs amantum. Sterilem flāmam vt magis ꝓ/
hibitus erat eo diligentius sequebatur. Uenit hyems: que exclu/
sis alijs ventis solum boream admittebat. Cadunt e celo niues.
Soluitur in ludum ciuitas. Jactant matrone in vicos: iuuenes
in fenestras niuem. Hinc nactus occasionem Pacorus: epistolā
alteram cera includit: ceramqꝫ niue cingit: factaqꝫ pila in fene/
stram Lucretie iacit. Quis non omnia regi fortuna dicat? Quis
non fauorabilem eius cupiat flatum fati. Plus enim valet hera
benigni: q̄ꝫ si te Ueneris cōmendet epistola marti. Dicunt qui/
dam nil esse quod in sapiente queat fortuna. Hoc ego his sapien
tibus concedo qui sola virtute gaudent: qui ꝛ pauperes: ꝛ egro/
ti: ꝛ in thauro Phalaris clausi: vitam se credunt possidere bea/
tam: qualem nullum adhuc vel vidi: vel fuisse putarim. Com/
munis hominum vita fauoribus fortune indiget. Hec quos vult
eleuat: ꝛ quos vult deprimit. Quis Pacorum perdidit: nisi fortu
na? Nonne prudentis consilij fuit in nodis viole clausisse tabel/
las: ꝛ nunc beneficio niuis epistolam transmisisse? Dicet aliquis
fieri cautius potuisse. Qui si hoc consilium fortuna iuuisset: ꝛ cau
tus hic ꝛ prudentissimus iudicatus fuisset. Sed obstans fatum:
pilam ex Lucretie manibus lapsam apud ignem duxit: vbi solu/
tis calore niuibus: liquefactaqꝫ cera tabellas manifestauit. quas
tum vetule que se calefaciebant: tum Menelaus qui aderat perle
gerunt: nouasqꝫ lites excitarunt: quas Pacorus non excusatione
sed fuga vitauit. Hic amor ex vsu venit Eurialo. Nam dum vir
ingressus ꝛ actus Pacori speculatur: insidijs Euriali locum fa/
cit. Uerumqꝫ est quod dici solet: non facile custodiri quod a plu/
ribus impugnatur. Expectabant amantes post primum concu/
bitum secundas nuptias. Uiculus inter edes Lucretie atqꝫ vici/
ni perarctus erat: per quem pedibus in vtrunqꝫ parietem porre/
ctis: in fenestram Lucretie haud difficilis prebebatur ascensus.
Sed huc ascendere solum noctu licebat. Menelao petendum rus
erat: ibiqꝫ pernoctandum. qui dies ab amantibus tanq̄ꝫ saturna
liorum expectabatur. Fit recessus. Mutatis Eurialus vestibus

In viculum se recepit. Stabulum illic Menelaus habebat: quod
Eurialus docente Sosia ingressus est: ibiqꝫ noctem manens sub
feno latebat. Tum ecce Dromo qui erat Menelai secundus fa-
mulus: equis prepositus: impleturus presepia: fenum et Euriali
latere suscipit: eratqꝫ amplius suscepturus: ac Eurialum furca p-
cussurus: nisi Sosias obuiasset. Qui vt discrimen agnouit: Da
mihi hanc operam ait frater bone. Ego pabulum equis prebebo.
Tu interea loci vide an nobis cena instructa sit. Gaudendum
est dum herus abest. Melius est nobis cum domina q̄ cum illo.
Hec iocunda est ⁊ perliberalis. Ille iracundus clamorosus aua-
rus difficilis. Nunq̄ nobis bene est dum ille adest. Vides ne ve-
tres nostros q̄ iniquo castigat medio: qui semper esurit vt nos
fame cruciet. Nec sinit muscida frustra cerulei panis consumi:
sed hesternum munical seruat in mensam: vniusqꝫ cene siluros ⁊
anguillas salsas in alteram differt: ⁊ numerata fila sectini porri
ne quid tangamus signata recludit. Miser qui per hec tormen-
ta querit diuitias. Nam quid stultius q̄ viuere pauperem vt lo-
cuples moriaris. Quanto melius hera que non contenta vitu-
lis nos pascere ⁊ teneris hedis: gallinas quoqꝫ turdosqꝫ mini-
strat: ⁊ vini copiam melioris. Dromo cura vt q̄ vncta popina
sit. Istud inquit Dromo cure habebo: ⁊ mensaꝫ potius q̄ equos
fricabo. Herum ego hodie in rus duxi: ꝙ sibi male succedat.
Nunq̄ mihi verbum dixit: nisi vesperi cum me remisit et equos:
renuntiariqꝫ domine iussit: non se rediturum hac nocte. Laudo
te Sosia: qui tandem odisse cepisti domini mores. Ego iam mu-
tassem dominum: nisi me domina matutinis retinuisset offellis.
Nihil dormiendum est hac nocte. Bibamus rotemusqꝫ donec ve-
niat dies. Non tantum per mensem lucrabitur herus: quantum
nos vna cena consumemus. Audiebat hec Eurialus libens:
tametsi mores seruorum notabat: ⁊ idem sibi fieri non dubitabat.
Et cum Dromo abisset: surgens Eurialus: O q̄ inquit beatam
noctem Sosia tuo beneficio sum habiturus: qui me huc duxisti: et

ne patefierem probe curasti· Vir bonus es: meritoq; te amo: nec
tibi non gratus inueniar· Aderat hora pręscripta lętus Euria/
lus: quibus duobus perfunctus discriminibus murum ascendit·
Ad apertam fenestram subintrat· Lucretiam iuxta foculum se/
dentem paratisq; obsequijs expectantem reperit· Illa vt aman/
tem agnouit: assurgens medium complexa est· Fiunt blanditię·
Dantur oscula· Itur in venerem tensis velis: fessamq; nauigio
cytharam nunc ceres reficit/ nunc bachus· Heu q̃ breues volu/
ptates sunt: q̃ longe sollicitudines· Vix horam Eurialus letam
habuerat: cum ecce Sosiam qui reditum Menelai nuntiat gau/
diumq; perturbat· Timet Eurialus· fugere studet· Lucretia mē
sis absconditis obuiam viro pergit: reuersumq; salutat· Et o mi
vir inquit q̃ bene redisti· Nam ego te iam villicum rusticatum
rebar· Quid tu tamen ruri tam diu? Caue ne quid olfaciam· Cur
non domi manes? Quid me contristari tua absentia studes? Se/
per dum abes timeo tibi· Tu ne quam ardeas formido: vt sunt
infidi vxoribus suis viri· Quo metu si vis me soluere: nunq; fo/
ris dormias· Nec enim sine te nox est mihi vlla iocunda· Sed cę/
na hic iam: post cubatum ibimus· Erant tum in aula vbi fami/
lia prandere solet: ibiq; virum detinere Lucretia nitebatur: do/
nec Eurialus abeundi spatiū suscepisset: cui necessaria est moru
la quędam· Menelaus aūt foris cęnatus erat: seq; in thalamū re
cipere festinabat· Tum Lucretia: parū me amas inquit: cur non
potius domi apud me cęnasti? Ego quia tu aberas: nec comedi
hodie nec bibi quicq;· Venerunt tñ villici ex Rosalia nescio quid
vini portātes optimū esse ferebāt Trebeianū· Ego pręmęstitia
nihil gustaui· Nunc q̃m ades: eamus si placet in cellariū intro/
sum: gustemusq; vinū: si vt illi dixerūt tā suauissimū sit· Hisq; di
ctis: laternā dextera: virū sinistra manu recepit: ꝛ ĩ infimū penu
descēdit· tāq; diu nūc hūc/ nūc illū cadū terebrauit: ac cū viro po
tizauit: donec Eurialū putauit abisse: ac ita demū ad ĩgratos hi
meneos cū viro trāsiuit· Euriał⁹ intēpesta nocte domū repetijt·

Sequenti luce: siue ꝙ sic expediebat camerę: siue suspitio mala fu
it: fenestram Menelaus obstruxit. Credo vt sunt cõciues nostri
in cõiecturis acuti: suspitionumq; pleni: timuisse Menelaum lo/
ci cõmoditatem: vtq; parum fidebat vxori occasiõem demere vo
luisse. Nam etsi nihil conscius erat illi: vexatam tamen feminam
multisq; dietim tentatam precibus non ignorabat. Et animum
cognoscebat mulieris instabilem: cuius tot sunt volũtates quot
in arboribus folia. Sexus enim femineus nouitatis est auidus:
raroq; virum amat cuius copiam habet. Sequebatur ergo viam
maritorum promulgatam: quorum opinio est: infortunium bo/
nis excludi custodijs. Erepta est huic cõueniendi facultas. Nec
mittendis litteris permissa libertas est. Nam ⁊ cauponem qui
post ędes Lucretię vinariam tabernam conduxerat: ex qua sole/
bat Eurialus affari Lucretiam: ac litteras per arundinem mit/
tere: sicuti Menelaus suasit: magistrat⁹ expulit. Restabat solus
oculorꝫ intuitus: nutuq; tantum se consultabant amantes. Neq;
istac amoris extrema linea cõmode perfrui poterãt. Erat ingens
dolor: vterq; cruciatus morti similis: quia nec amoris poterant
obliuisci: nec in eo perseuerare. Dum sic anxius Eurialus quid
consilij capiat meditatur: venit in mentem Lucretię monitum:
quod de Pãdalo scripserat Menelai sobrino: peritosq; medicos
imitatus: quibus mos est in periculosis ęgritudinibus anceps
adhibere medicamentum: ⁊ vltima potius experiri: q̃ sine cura
morbum relinquere. Aggredi Pandalum statuit: remediumq;
suscipere quod ante refutarat. Huic igitur accersito ⁊ in penitio/
rem partem domus vocato: Sede inquit amice: rem grandem ti
bi dicturus sum indigentem his quas in te scio sitas: diligentia
fide ⁊ taciturnitate. Volui iamdudum hęc tibi dixisse: sed non
eras mihi adhuc plene cognitus. Nunc ⁊ te nosco: ⁊ quia proba/
tę fidei es amo ⁊ obseruo. Q̄ si aliud de te non scirem: satis est
quia omnes tui conciues te laudant: tum comites mei: quibus
cum amicitiam conflauisti. ⁊ qui sis: ⁊ quanti pendendus me cer

tum fecere. Et quibus te cupere meam beniuolentiam didici. Cu
ius iam te facio participem: quia non minus illa es dignus q̃
ego sum tua. Nunc quid velim: quoniam inter amicos res agit̃:
paucis exponam. Tu scis mortale genus q̃ in amorem sit pnũ.
Seu virtutis est seu vitij late patet ista calamitas. Nec cor est si
modo carneum est: quod amoris non aliquando sentiat stimu-
los. Scis quia nec sanctissimum Dauid: nec sapientissimum Sa
lomonem: nec Sampsonem fortissimum ista passio dimisit im-
munem. Incensi pręterea pectoris et amoris improbi ea natura
est: vt si quis prohibeatur/ magis ardeat. Nulla re magis ista cu
ratur pestis q̃ dilecti copia. Fuerunt plures/ tum viri/ tum muli
eres: tam nostra q̃ maiorum nostrorum memoria: quibus inhi-
bitio durissimę necis fuit occasio. Contra vero plures nouimus
qui post concubitum et amplexus passim concessos: mox furere
desinerunt. Nihil consultius est post q̃ amor ossibus hęsit q̃ fu-
rori cedere. Nam qui aduersus tempestatem nititur: sępe naufra
gium facit. Et qui obtemperat procellę/ superat. Hęc ideo dixi: q̃
te scire amorem meum volo: et quid mei causa sis facturus. Tibi
quod emolimentum hinc sit oriturum/ non tacebo: quia iam mei
cordis alteram te reputo partẽ. Ego Lucretiam diligo: neq̃ hoc
mi Pandale mea culpa est factum: sed regente fortuna: in cuius
manu est quem colimus orbis. Mihi non erant noti mores ve-
stri: nec huius vrbis consuetudines noram. Putabam ego fęmi-
nas vestras quod oculis monstrant in corde sentire. Hinc dece-
ptus sum. Credidi nanq̃ amatum me Lucretię fore: dum me lu-
minibus intuebatur placidis. cępiq̃ contra diligere. Nec tam ele
gantem dominam dignam putaui: cui vices nõ redderent̃ amo
ris. Nondum te noram vel tuum genus. Amaui putans amari.
Quis enim tã saxeus est aut ferreus: qui non amet amatus. Sed
post q̃ fraudes noui: meq̃ dolis irretitum: ne meus sterilis esset
amor: nisus sum omnibus artibus illam incẽdere: vt par pari re-
ferretur. Ardere nanq̃ nihilq̃ vrere: tum rubor erat: tũ anxietas

animi: quę me die noctuqꝫ miserum in modum cruciabat: ac adeo
introrsus vt egredi nullo pacto valeret. Factum est igitur vt me
continuante par sit amor amborum. Illa incensa est: ego ardeo.
Ambo perimus: nisi tu sis adiumento. Vir custodit ⁊ frater. Nō
tam vellus aureum peruigil draco seruabat: nec aditū horti Cer
berus: q̄ ista diligenter recluditur. Non ego familiam vestram
scio: quia nobiles estis inter primores vrbis: diuites: potentes:
amati. Utinam nunq̄ nouissem hāc feminam. Sed quis est qui
possit resistere fatis? Non elegi hanc: sed casus dedit amandam.
Sic se res habet. Tectus adhuc amor est. Sed nisi bene tegatur:
magnum aliquid / quod superi auertant / malum pariet. Possem
ego forsitan me compescere: si hinc abirem. Quod quanq̄ esset
mihi grauissimū: facerem tamen vestrę familię gratia: si hoc pu
tarem ex vsu. Nosco illi⁹ furorem: Aut me sequeretur: aut mane
re coacta manus sibi consciret: quod esset dedecus perpetuū ve
strę domus. Or igitur te volebam: teqꝫ vocaui: nostri causa est:
vt obueniemus his malis. Nec alia via est: nisi vt amoris nostri
aurigam te prębeas: curesqꝫ vt bene dissimulatus ignis non fiat
apertus. Ego me tibi cōmendo: do: deuoueo. Obsequere nostro
furori: ne dum oppugnatur magis incēdatur. Cura vt simul cō-
uenire possimus: quo facto: mox humiliabitur ardor: tolerabili-
orqꝫ reddetur. Tute scis aditus domus. Scis quando vir abest.
Scis quando valeas introducere. Frater viri aduertendus est:
qui est ad has res nimium perspicax: Lucretiamqꝫ tanq̄ locum
germani teneat magna cura custodit. Inuersaqꝫ Lucretię ver-
ba: auersas ceruices: gemitus: screatus: tussim: risus attente cō-
siderat. Hunc eludere sententia est: nec sine te fieri potest. Assis
ergo: ⁊ quando absfuturus sit vir me instrue: remanentemqꝫ fra
trem diuerte: ne custos affixus Lucretię sit: neue custodes adhi
beat alios. Tibi credit: ⁊ quod dij faxint hanc fortasse prouinciā
tibi cōmittet. quam si susceperis: ⁊ me iuueris vt spero: iuuanda
res est. Poteris enim me clam dum cęteri dormiēt intromittere:

⁊ amorem linire furentem. Ex his quot emergāt vtilitates arbi-
tror te ꝓ tua prudētia palam cernere. Seruabis nanqꝫ in primis
honorē dom⁹: amorē tegens: qui nō posset absqꝫ via infamia ma
nifestari. Sobrinā tuam in vita tenebis. Menelao vxorem custo
dies: cui non tam obest vna nox mihi concessa nescijs oībus: q̄ꝫ
si sciente populo illam perdiderit me sequentem. Nupta Senato
ri Romano secuta est Jppia ludum Apharon ⁊ Nilum. famosaqꝫ
mœnia Lagi. Quid si me domi nobilem atqꝫ potentē Lucretia se
qui statuat: quod dedecus vestri generis: quis populi risus: quę
nedum vestra/ sed totius ciuitatis infamia! Diceret forsitan ali
quis: absumenda potius ferro: aut extinguenda venenis est mu
lier: q̄ꝫ id agat. Sed ve illi qui se humano sanguine polluit: ⁊ ma
iori scelere vindicat minus. Non augenda sunt mala: sed minu-
enda. Nos hoc scimus ex duobus bonis melius eligendum: aut
ex malo ⁊ bono quod sit bonum; sed ex malis duobus qđ minus
obsit. Oīs via periculi plena est. Sed hęc q̄ꝫ monstro minus ha-
bet discriminis: per quam neduz tuo sanguini consules: sed etiā
mihi proderis: qui pene insanio: duz mei causa Lucretiam video
cruciari: cui potius odio esse vellem q̄ꝫ te rogare. Sed hic sum⁹:
eo deducta res est: vt nisi tuis artibus: tua cura: ingenio: atqꝫ sol
licitudine nauis regatur: nulla salutis spes maneat. Juua igit̄
⁊ illam ⁊ me: tuāqꝫ domū absqꝫ nota conserua. Nec me putes in-
gratū. Scis apud Cęsarem quāti sim. quicquid petieris impetra-
tum tibi efficiā. Et hoc ante oīa polliceor: doqꝫ fidem: Palatinū
te comitem futurū: oēmqꝫ tuā posteritatē hoc titulo gauisuram.
Ego tibi Lucretiā: meqꝫ ⁊ nostrū amorē: ⁊ famā nostrā: ⁊ tui ge-
neris decus cōmitto: tuęqꝫ mādo fidei. Tu arbiter es. oīa hęc in
te sita sunt. Uide quid agas. ⁊ seruare potes ista ⁊ perdere.
SUbrisit his auditis Pandalus: factaqꝫ morula: Norā hęc
Euriale dixit: ⁊ vtinam nō accidissent. Sed eum in locum
sicut abs te dictū est res redijt: vt necesse sit me quod iu-
bes efficere: nisi ⁊ nostrū genus affici contumelijs: ⁊ scandalum

ingens cupiam exoriri. Ardet mulier sicut dixi: et impotens sui
est. Nisi occurro ferro se fodiet: aut ex fenestris se dabit precipitē.
Nec vitę iam sibi nec honoris est cura. Ipsa mihi suū ardorē pate
fecit. Restiti: increpaui: lenire flammā studui. Nihil profeci. Oīa
propter te paruifacit. Nihil sine te curat. Tu illi in mente semp
sedes. Te petit: te desiderat: te solum cogitat. Sępe me vocitās:
Audi precor Euriale dixit. Sic mulier ex amore mutata est: vt iā
non eadem videatur. Heu pietas: heu dolor. Nulla prius in vrbe
tota vel castior vel prudentior Lucretia fuit. Mira res: si tan-
tum iuris natura dedit amori in mentes humanas. Meden-
dum est huic ęgritudini. Nec alia cura est: nisi quam tu mon-
strasti. Accingam me huic operi: teqꝫ dum tempus erit cōmone-
faciam. Nec ex te gratiam quęro: quia nō est officiū boni viri: cuꝫ
is nihil promereat̄: gratiā poscere. Ego vt vitem infamiam no-
strę iminentem familię/ hoc ago: nec sum pręmiandus. At enim
Eurialus inquit: ego vel sic tibi gratiā habeo: et creari te comitē
vt dictum est faciam: modo tu dignitatem istam nō spernas. Nō
sperno inquit Pandalus: sed ne hinc profecta sit volo. Si ventu-
ra est: libere veniat. Nihil ego ꝯditionale facio. Si potuisset hoc
te nesciente fieri mea vt opera apud Lucretiā esses: libentius id
egissem. Vale. Et tu vale retulit Eurialus. Postqꝫ animū reddi-
disti: fac: finge: inueni: effice: vt simul simus. Laudabis inquit
Pandalus: lętusqꝫ abiit: qꝫ tanti viri gratiā inuenisset: tum qꝫ se
iā comitē esse sperabat. Cuiꝰ dignitatis tāto erat auidior: quan-
to se minus cupere demonstrabat. Sunt enim homines quidam
vt mulieres: quę cū maxime nolle dicunt: tū maxime volunt. Hic
lenocinii mercede sortitus est comitatū: et aureā bullā suę nobili-
tatis posteritas demōstrabit. In nobilitate multi sunt gradus
mi Mariane: et sane si cuiuslibet originem quęras: sicut mea sen-
tētia fert: aut nullas nobilitates inuenies: aut admodū paucas:
q̄ sceleratū nō habuerint ortū. Cū .n. hos dici nobiles videamꝰ q
diuitiis abundant: diuitię vero raro virtutis sunt comites: quis

non videt ortum esse nobilitatis degenerem? Hunc vsure dita-
runt: illum spolia: proditiones alium. Hic beneficijs ditatus est
ille adulationibus. Huic adulteria lucrū prębent: nonnullis mē
dacia prosunt. Quidam faciunt ex coniuge questum: quidam ex
natis. Plerosqꝫ homicidia iuuant. Rarus est qui iuste diuitias
congreget. Nemo fascem amplum facit: nisi qui omnes metit her
bas. Congregant homines diuitias multas: nec vnde veniant:
sed ꝙ multę veniant querunt. Omnibus hic versus placet: Un-
de habeas querit nemo: sed oportet habere. Postꝙ ꝯo plena est
archa: tum nobilitas poscitur: quę sic quęsita: nil est aliud ꝙ prę
mium iniquitatis. Maiores mei nobiles habiti sunt. Sed nolo
mihi blandiri: non puto meliores fuisse pauos meos alijs: quos
sola excusat antiquitas: quia non sunt in memoria eorum vitia.
Mea sententia nemo est nobilis: nisi virtutis amator. Nō miror
aureas vestes: equos: canes: ordinem famulorꝝ: lautas mensas:
marmoreas ędes: villas: prędia: piscinas: viridaria: siluas. Nam
& hęc oīa stultus assequi potest. quem si quis nobilez dixerit: ipse
fiet stultus. Pandalus noster lenocinio nobilitatus est.

NOn multis post diebus ruri inter Menelai rusticos rixa-
tum est: & occisi nonnulli: qui plus ęquo biberāt. Opusqꝫ
fuit ad res componendas Menelaum proficisci. Tū Lu-
cretia mi vir inquit: grauis es homo debilisqꝫ: equi tui grauiter
incedunt: quare gradarium aliquem recipe cōmodatum. Cunqꝫ
ille percunctaretur vbinam esset aliquis: Optimum inquit Pan
dalus nisi fallor Eurialus habet: & tibi libens cōcedet: si me vis
petere. Pete inquit Menelaus. Rogatus Eurialus: mox equum
iussit adduci: idqꝫ sui gaudij signum recepit: secumqꝫ tacite dixit
Tu meum equum ascendes Menelae: ego tuam vxorem equita-
bo. Conuentum erat vt noctis ad horam quintam in vico Euria
lus esset: spectaretqꝫ bene si cantantem Pandalum audiret. Ab-
ierat Menelaus: iamqꝫ cęlum noctis obduxerant tenebrę. Mu-
lier ī cubili tempus manebat. Eurialus ante fores erat: signūqꝫ

morabatur: nec cantum audiebat: nec screatum. Jam preterierat hora: et vt abiret Eurialus suadebat Achates: delusumque dicebat. Durum erat amanti recedere: et nunc vnam/nunc aliam causam manendi querebat. Non canebat Pandalus: quia Menelai frater domi manserat: et omnes aditus scrutabatur: ne quid insidiarum fieret: noctemque trahebat insomnem. Cui Pandalus: Nunquam ne inquit hac nocte cubatum ibimus? Jam nox medium poli transcendit axem: et me grauis occupat somnus. Miror te cum iuuenis sis senis habere naturam: quibus siccitas somnum aufert: nec vnquam dormiunt nisi paululum ante diem: cum currus voluitur septentrionalis Elices: cum iam tempus esset surgendi. Eamus iam tandem dormitum. quid sibi volunt he vigilie? Eamus inquit Agamennon: si tibi sic videtur. Antea tamen inspiciende sunt fores: an satis firmate sint: ne furibus pateant. Veniensque ad ostium: nunc vnam/nunc aliam seram admouit: et pessulum addidit. Erat illic ingens ferrum: quod vix duo poterant eleuare: quo nonnunquam ostium claudebatur. quod postquam Agamennon mouere non potuit: Juua me inquit Pandale: admoueamus ferrum hoc ostio: tum dormitum ibimus. Audiebat hos sermones Eurialus: et actum est tacitus ait: si hoc ferramentum adiungitur. Tum Pandalus: quid tu paras Agamennon? Tanquam domus obsidenda sit firmare ostium paras. An tuta sumus in ciuitate? Libertas hic est: et quies omnibus eadem. Tum hostes procul sunt quibus cum bella gerimus Florentini. Si fures times: sat clausum est. Si hostes: nihil est quod in hac domo te possit tueri. Ego hac nocte non subibo hoc onus: quia scapulas doleo: et infra sum fractus: nec gestandis oneribus sum idoneus. Aut tu leua: aut sine. Vah satis est inquit Agamennon: dormitumque cessit. Tum Eurialus: manebo hic adhuc horam ait: si forte aliquis adaperiat. Tedebat Achatem more: tacitusque maledicebat Eurialo: qui se tam diu retineret insomnem. Nec diu mansum est: cum per rimulam visa est Lucretia paruum quid

luminia secum ferens. Cursus quam pergens Eurialus: Salue
mi anime Lucretia dixit. At illa exterrita fugere primum voluit.
Exinde recogitans: quis tu es vir ait. Eurialus tuus inquit Eu
rialus. Aperi mea voluptas: iam mediam noctem hic te operior.
Agnouit Lucretia vocem: sed quia simulationem timebat: non
prius ausa est aperire: q̃ secreta inter se tm̄ nota perceperit. Post
hec magno labore seras remouit. Sed quia plurima ferramenta
fores retinebant: quę manus feminea ferre non poterat: ad semi/
pedis duntaxat amplitudinem ostium patuit. Nec hoc ait Euri
alus obstabit: extenuansq̄ suum corpus per dexterum latus in/
tra sese coniecit: mulieremq̄ mediam amplexatus est. Achates
extra in excubijs mansit. Tum Lucretia siue timore nimio siue
gaudio examinata: inter Euriali deficiens brachia pallida facta
est. Et amisso verbo ac oculis clausis: per omnia similis mortuę
videbatur: nisi q adhuc calor pulsusq̄ manebat. Exterritus Eu
rialus subito casu quid ageret nesciebat: secumq̄ si abeo inquit
mortis sum reus: qui feminam in tanto discrimine deseruerim.
Si maneo: interueniet Agamennon aut alius ex familia: et ego
perierim. Heu amor infęlix: qui plus fellis q̃ mellis habes. Non
tam absintheum est amarum q̃ tu. Quot me iam discriminibus
obiecisti? Quot mortibus meum caput deuouisti? Hoc nunc re/
stabat: meis in brachijs vt feminam examinares? Cur nō me po/
tius interemisti? Cur non me leonibus obiecisti? Heu q̃ optabi/
lius erat in huius me potius gremio: q̃ istam in meo sinu defe/
cisse? Vicit amor virum: abiectaq̄ proprie cura salutis: cum femi/
na mansit: eleuansq̄ altius mutum corpus: atq̄ deosculans: ma
didus lachrymis Heu Lucretia inquit: Ubinam gentiū es? Ubi
aures tuę? Cur non respondes? Cur non audes aperire oculos?
Obsecro meq̄ respice. Arride mihi vt soles. Tuus hic Euria/
lus adsum. Tuus te amplectitur Eurialus. Mi anime: cur non
me contra basias meum cor? Obijsti: an dormis? Ubi te quę/
ram? Cur si mori volebas non me monuisti vt occidissem vna?

Nisi me audis:en iam latus meum aperiet gladius: vt nos am/
bos habeat exitus vnus· Ah vita mea:suauium meũ:delitię meę
spes vnica mea:integra quies· Siccine te Lucretia perdo· Attol/
le oculos· Eleua caput· Nondum mortua es video· Adhuc cales·
adhuc spiras· cur mihi non loqueris? Sic me recipis? Ad hęc me
gaudia vocas? Hanc mihi das noctem? Assurge oro requies mea
Respice tuum Eurialum· Eurialus adsum tuus· At sic fatus:la/
chrymarum flumine super frontem ⁊ mulieris tympona pluit:
quibus tanq̃ rosa aquis excitata mulier: quasi de graui somno
surrexit:amãtemq; videns: Heu me inquit Euriale: vbinam fui?
Cur me non potius obire sinisti? Beata iam moriebar in tuis ma
nibus· Utinam sic excederem anteq̃ tu hac vrbe discederes· Dũ
sic inuicem fantur:in thalamum pergunt: vbi talem noctem ha/
buerunt:qualem credimus inter duos amantes fuisse:postq̃ na
uibus altis raptam Helenam Paris abduxit· Tamq; dulcis ista
nox fuit: vt ambo negarent inter martem veneremq; fuisse· Tu
meus es Gaminedes:tu meus Hypolitus: Diomedes meus di/
cebat Lucretia· Tu mihi Polixena es Eurialus referebat· Tu
Emilia:tu Uenus ipsa· Et nunc os/nunc genas/nunc oculos
cõmendabat· Eleuatoq; nonnunq̃ lodice:secreta que non vide/
rat antea contemplabatur· ⁊ plus dicebat inuenio q̃ putaram·
Talem lauantem vidit Actheon in fonte Dianam· Quid his mẽ
bris formosius? quid candidius? Jam redemi pericula· Quid est
quod propter te non debeat sustineri? O pectus decorum· O pa
pillę prenitidę· Uos ne tango? Uos ne habeo? Uos ne manus in/
cidistis meas? O teretes artus· O redolẽs corpus: te ne ego pos/
sideo? Nunc mori est satius:quando hoc gaudium est recens:ne
qua interueniat calamitas· Anime mi teneo te an somnio? Uera
ne hęc voluptas est:an extra mentem positus sim reor? Non som
nio certe· Uera res agitur· O suauia basia· O dulces amplexus·
O mellifluí morsus· Nemo me felicius viuit:nemo beatius· Sed
heu q̃ veloces horę· Inuida nox cur fugis? Mane apollo mane

apud inferos diu· Cur equos tam cito in iugum trahis? Sine plus graminis edant· Da mihi noctem vt Alchimenę dedisti· Cur tu tam repente titoni tui cubile relinquis aurora? Si tam illi grata esses quam mihi: Lucretia haud tam mane surgere te permitteret· Nunquam mihi nox visa est breuior: quamuis apud Britanos Dacosque fuerim· Sic Eurialus· Nec minora dicebat Lucretia· Nec osculum nec verbum irrecompensatum preteriit· Stringebat hic: stringebat illa· Nec post venerem lassi iacebant: sed vt Antheus ex terra validior resurgebat: sic post bellum alacriores illi robustioresque fiebant· Nocte peracta cum crines suos ex oceano tolleret aurora: discessum est· Nec post multos dies redeundi copia fuit: crescentibus dietim custodiis· Sed omnia superauit amor: viamque tandem conueniendi reperit: qua se visuri sunt· Interea Cęsar qui iam Eugenio reconciliatus erat: Romam petere destinauit· Sentit hoc Lucretia· Quid enim non sentit amor? aut quis fallere possit amantem? Sic igitur Lucretia scripsit Eurialo·

¶ Epistola Lucretię·

SI posset animus meus irasci tibi: iam succenserem: quod abiturum te dissimulasti· Sed magis amat te quam me spiritus meus· Nulla potest ex causa aduersus te moueri· Heu meum cor· quid est quod mihi Cęsarem non dixti recessurum? Ille itineri se parat: nec tu manebis scio· Quid obsecro de me fiet? quid agam misera? vbi requiescam? Si me relinquis: non viuo biduum· Per ergo has litteras meis lachrymis madidas: perque tuam dexteram et datam fidem: si de te quicquam merui: aut fuit tibi quicquam dulce meum: miserere infęlicis amantis· Non peto vt maneas: sed vt tollas me tecum· Fingam me vesperi Bethleem petere velle: vnicamque recipiam anum· Assint illic duo tresue famuli ex tuis: meque rapiant· Nihil negocii est volentem eripere· Nec tibi dedecori puta· Nam filius Priami coniugem sibi raptu parauit· Non iniuriaberis viro meo· Is enim omnino me perditurus est· Nanque

nisi me abducas mors me illi auferet. Sed noli tu esse crudelis: meq3 morituram relinquere: que te pluris semper q̄ me feci. Ad hec Eurialus in hunc modum rescripsit.

Epistola Euriali.

Celaui te vsq3 nunc mea Lucretia: ne te nimiū afflictares anteq̄ tempus esset. Scio mores tuos. Noui quia te nimium crucias. Nec Cesar sic recedet vt non sit reuersurus. Ex vrbe postq̄ reuenerimus hac iter est nobis in patriam. Q si Cesar aliam viam fecerit: me certe si vixero redire videbis. Negentq3 mihi superi in patriam reditum: errabundoq3 similē reddant Ulixi: nisi huc reuertar. Respira ergo mi anime: sumeq3 vires. Noli te macerare: quin viue potius leta. Quod dicis de raptu: esset mihi tum gratum: tum iocundissimum. Nec mihi maior prestari voluptas posset: q̄ te semper mecum habere: ac meo ex arbitrio potiri. Sed consulendum est magis honori tuo q̄ cupiditati mee. Exigit nanq3 fides tua qua me complexa es: tibi vt consilium fidele prebeam: et quod in rem sit tuam. Tu te scis per nobilem esse: et in clara familia nuptam. Nomen habes tum pulcherrime / tum pudicissime mulieris. Nec apud Italos solum tua fama clauditur: sed et Theutones et Pannonij et Bohemi et omnes Septentriones populi tuum nomen agnoscūt. Q si ego te rapiam: mitto dedecus meum: quod tui causa flocci facerem: qua ignominia tuos afficeres necessarios? quibus doloribus matrem pungeres? Quid de te diceretur? Quis rumor exiret in orbem? Ecce Lucretiam: que Bruti coniuge castior / Penelopeq3 melior dicebatur / iam mechum sequitur: immemor domus parentum et patrie. Non Lucretia: sed Ippia est: vel Jasonem secuta Medea. Heu me quantus meror haberetur: cum de te talia dici sentirem. Nunc amor noster clam est. Nemo te non laudat. Rapina turbaret omnia. Nec vnquam tam laudata fuisti: q̄ tunc

vituperaveris. Sed mittamus faniam. Quid: q amore perfrui no
stro non valeremus! Ego Cęsari seruio. Is me virum fecit ⁊ po/
tentem ⁊ diuitem. Nec ab eo recedere possum sine mei status ru/
ina. Qꝛ si eum desererem: non quirem te decenter habere. Si cu/
riam sequerer: nulla quies esset. Omni die castra mouemus.
Nusq Cęsari tanta moꝛa fuit: quanta nunc Senis. Idq belli nę
cessitas fecit. Qꝛ si te circūducerem: ⁊ q̄si publicā fęminam in ca/
stris haberem: vide q esset tibi ⁊ mihi decoꝛum. His ex rebus
obsecro mea Lucretia: mentem vt istam eruas: honoꝛiq consu/
las. Nec furoꝛi magis q tibi blandiaris. Alius foꝛtasiis ama/
toꝛ aliter suaderet: et vltro te fugere pꝛecaretur: vt te q diu pos/
set abuteretur: nihil futuri pꝛouidus: dum pꝛęsenti satisfaceret
ęgritudini. Sed is non esset amatoꝛ verus: qui libidini magis
q famę consuleret. Ego mea Lucretia quod frugi est moneo.
Mane hic te rogo: nec me dubita rediturum. Quicquid apud
Etruscos incumbet agendum Cęsari: mihi committi curabo.
Daboq operam: vt te frui absq tuo incommodo possim. Vale.
Viue. Ama. Nec meum q tuus est ignem putato minoꝛem: aut
me non inuitissimum hinc abscedere. Iterum vale mea suauitas
⁊ animę cibus meę.

ACquieuit his mulier: et imperata facturam se rescripsit.
Paucis post diebus Eurialus cum Cęsare Romam per/
rexit: nec diu moꝛatus illic febꝛibus est incensus. Infęlix
penitus: qui cum arderet amoꝛe: febꝛium quoq cepit ignibus
ęstuare. Cumq iam vires amoꝛ extenuasset: adiectis m oꝛbi dolo
ribus: par supererat vitę. tenebat q spiritus medicoꝝ remedijs
potius q manebat. Cęsar ad eū dietim veniebat: ⁊ quasi filiū cō/
solabat: omnesq curas Apollinis adhibere habebat. Sed nulla
valentioꝛ fuit medela: q Lucretię scriptum: quo viuentem illam
et sospitem cognouit. Quę res febꝛes aliquantisper imminuit.
ipsum quoq Eurialum surgere in pedes fęcit: qui ⁊ coꝛonationi
d.z.

Cesaris interfuit: ac ibi militiam suscepit τ aureum calcar. Post hec cum Cesar Perusium peteret: is Rome mansit nondum ex integro sanus. Exinde Senas venit: quibus adhuc debilis extenuatusque faciem: sed intueri potuit: non alloqui Lucretiam. Epistole plures vtrinque misse sunt. Rursus de fuga tractatum est. Triduo illic mansit Eurialus. Demum cum sibi aditus omnes videret ereptos: recessum eius amanti renuntiauit. Nunquam tanta dulcedo fuit in conuersando: quāta in recedendo mestitia. Erat in fenestra Lucretia. Per vicum iam Eurialus equitabat. Humidos oculos alter in alterum iecerat. Flebat vnus: flebat alter. Ambo doloribus vrgebantur: vt qui suis ex sedibus cor euelli dolenter sentiebant. Si quis in obitu quantus sit dolor ignorat: duorum amantum separationem consideret: quibus maior hic anxietas inest: τ cruciatus ingentior. Dolet animus in morte: quia corpus relinquit amatum. Corpus absente spiritu nec dolet: nec sentit. At cum duo inuicem conglutinati per amorem sunt animi: tanto penosior est separatio: quanto sensibilior est vterque dilectus. Et hic sane iam non erant spiritus duo: sed quemadmodum putat Aristophanes: vnius anime duo corpora facta erant. Itaque nō recedebat animus ab aīo: sed vnic⁹ amor scindebatur in duos. Tum cor in partes diuidebatur. Mentis pars ibat: τ pars remanebat: τ omnes inuicem sensus disgregabantur: τ a seipsis discedere flebant. Non mansit in amantum faciebus sanguinis gutta: nisi lachrymę fuissent τ gemitus. Simillimi mortuis videbantur. Quis scribere: quis referre: quis cogitare posset illarum mentium molestias: nisi qui aliquando insaniuit! Laudomia recedente Prothesilao τ ad sacras Ilij pugnas eunte exanguis cecidit. Eadem postquam viri mortem agnouit: viuere amplius minime potuit. Dido Phenissa post fatalem Enee recessum seipsam interemit. Nec Porcia post Bruti necem voluit superesse. Hec nostra postquam Eurialus ex visu recessit in terram collapsa: per famulas recepta est: cubilique data donec resumeret spiritum. Ut ver

ro ad se rediit: vestes aureas purpureasq; ⁊ omnem leticię orna/
tum reclusit: pelliceisq; tunicis vsa: nunq̄ posthac cantare audi
ta est: nunq̄ visa ridere: nullis facetijs: nullo gaudio: nullis vn
quam iocis in letitiam potuit reuocari. Quo in statu dum ali/
quandiu perseuerat: egritudinem incidit. Et quia cor suum abe/
rat: nullaq; menti consolatio dari poterat: inter multum plorā
tis brachia matris: ac collachrymantes ⁊ frustra consolatorijs
verbis vtentes necessarios: indignantem animam exalauit.

Eurialus postq̄ ex oculis nunq̄ se amplius visuris abijt: nulli
inter eundum locutus: solam in mente Lucretiam gerebat: ⁊ an
vnq̄ reuerti posset meditabatur. Uenitq; tandem ad Cęsarem
Perusij manentem: quem deinde Ferrariam: Mantuam: Tridē/
tum: Constantiam: ⁊ Basileam secutus est: Ac demum in Unga/
riam atq; Bohemiam. Sed vt ipse Cęsarem: sic eum Lucretia se/
quebatur in somnis: nullamq; noctem sibi quietam permittebat
Quam vt obijsse verus amator agnouit: magno dolore ꝑmotus
lugubrem vestem recepit: nec consolationem admisit: nisi postq̄
Cesar ex ducali sanguine virginem sibi tum formosam: tum ca/
stissimam atq; prudentem matrimonio coniunxit.

Habes amoris exitum Mariane mi amantissime: non ficti: neq;
fęlicis. Quem qui legerint periculum ex alijs faciant: quod sibi
ex vsu fiet. Nec amatorium bibere poculum studeant: quod lōge
plus aloes habet q̄ mellis. Uale.

¶ Enee Siluij Picholominei Senēsis poetę laureati: postea Pij
papę Secundi nuncupati: historia de duobus amantibus fęli/
citer finit: Sub anno dn̄i. 1492. die quinta mēsis Martij Se/
dente Innocentio Octauo pontifice maximo: Anno eius. viij.

¶ Registrum foliorum.

¶ Incipit
aliquis

¶ tempore
Eum nanq;

¶ sed arridere
tum fecere.

¶ apud inferos.

